

Міністерство освіти і науки України
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

***Правове регулювання релігійного життя:
історія, сучасність, перспективи***

Матеріали III міжнародного круглого столу
студентів, аспірантів та молодих вчених

Харків, 16 грудня 2010 року

Харків
2010

ББК 86.2

Друкується за рішенням оргкомітету III міжнародного круглого столу «Правове регулювання релігійного життя: історія, сучасність, перспективи»

Редакційна колегія:

Юркевич Олена Миколаївна – д. філос. н., проф., зав. кафедрою логіки Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (голова редколегії);

Барабаш Олег Васильович – к. філос. н., доц. кафедри логіки;

Качурова Світлана Володимирівна – к. філос. н., доц. кафедри логіки,

Невельська-Гордєєва Олена Петрівна – к. філос. н., доц. кафедри логіки.

Правове регулювання релігійного життя: історія, сучасність, перспективи. Матеріали III міжнародного круглого столу. Харків, 16 грудня 2010 року / Науковий редактор: д. філос. н., проф. О. М. Юркевич. – Харків: Вид-во «ФОРМ Корецька Л. О.», 2010. – 125 с.

Матеріали круглого столу присвячені дослідженню проблеми правового розуміння релігійного життя та його законодавчого забезпечення. Зокрема, розглядаються особливості правового регулювання в історії та в сучасному світі, вплив релігійної ситуації на релігійні соціальні процеси.

ББК 86.2

ПЕРЕДМОВА

Успішність демократичних процесів розвитку суспільства, що спостерігається як тенденційна ознака сучасного цивілізованого світу, значною мірою залежить від вирішення проблемних питань у релігійному житті.

Оператором у вирішенні цих питань постає юридичне забезпечення, яке відповідає культурному рівню правосвідомості й праворозуміння відносно свободи совісті та віросповідання. На теоретичному рівні завдання науковців полягає у формуванні проблемних областей, пошуку адекватних наукових понять та моделей, коректних інтерпретацій та удосконалення мови наукового дослідження.

Проблематика правового забезпечення релігійного життя знаходиться у міжнауковому просторі та потребує залучення фахівців з філософсько-релігієзнавчою та юридичною освітою. Адже для фахового вирішення питань юридичного забезпечення правових проблем релігійного життя необхідні, з одного боку, знання з історії релігій, філософсько-релігійних теорій, а з другого – знання з правових наук, нормативних положень права та практики правозастосування.

Актуальність тематики, окресленої для проведення III міжнародного круглого столу «Правове регулювання релігійного життя: історія, сучасність, перспективи» стосується не тільки життєвих реалій релігійних спільнот в Україні, але розуміється організаторами як характерна для сучасної міжнародної релігійно-правової ситуації у світі. Адже пошук правових механізмів регулювання щодо новітнього релігійного життя є постійною турботою сучасного цивілізованого суспільства.

Далеко не всі аспекти діяльності релігійних організацій відповідають демократичним перспективам держав світу. Поряд з духовними завданнями відродження та підтримання традиційної релігійної свідомості, побудовою церков та формуванням релігійної моральності особистості, виникають нові

релігійні течії та організації, на тлі яких час від часу з'являються ідеології, що провокують антисоціальну поведінку, ворожнечу у міжконфесійних відносинах, погрозу державної єдності а то й повалення існуючого державного устрою. Для церковного та релігійно-громадського життя притаманні усі риси життя людської спільноти, де, на жаль, є місце і злочину. Особливості правової ситуації в даному разі прямим чином пов'язані з характером релігійної свідомості того чи іншого релігійного осередку. Тому дослідження специфіки релігіно-правової тематики постає одним з найважливіших завдань сучасної міждисциплінарної області релігієзнавчої та правової науки.

*Проректор з наукової роботи
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор кафедри екологічного права,
академік НАПрН України
А. П. ГЕТЬМАН*

*З. А. Алімов,
студент 3 курсу Кримського Юридичного інституту
Одеського державного університету внутрішніх справ
(м. Сімферополь)*

Правове регулювання державою релігійного життя в Україні

В світі існує значна кількість релігій, які в свою чергу частково або повністю впливають на правову систему держави. Обираючи ступінь впливу релігійних норм на правову систему та систему джерел права як критерій типологізації держави, можна виділити несвітські та світські типи держави.

Світськими визнаються держави, де існує заборона щодо проголошення будь-якої релігії як державної чи загальнообов'язкової. Несвітськими є держави, де на правову систему та систему джерел права істотний вплив справляють релігія та релігійні норми, рішення законодавчих органів повністю або частково ґрунтуються на змісті релігійних норм. Україна відповідно до ст. 35 Конституції відноситься до світської держави.

Поняття «свобода совісті» функціонує як категорія права, тісно пов'язана зі становленням суспільства і держави, декларованим і реалізованим ставленням до світоглядних орієнтацій людей, передусім до їх релігійного вибору. Релігієзнавча сутність свободи совісті реалізується через поняття «свобода релігії», «свобода віросповідання», «свобода в релігії», «толерантність». Важливе значення в цьому контексті має і саме поняття «совість».

Так історія свідчить, що протягом багатьох століть релігія відігравала велике значення при регулюванні відносин в усіх сферах суспільства. На сьогоднішній день у світі і досі існують держави, в яких церква відіграє велике значення у діяльності держави в цілому.

Після проголошення державної незалежності більш ніж утричі зросла кількість духовних навчальних закладів та монастирів. Функціонують недільні

школи, зростає кількість періодичних видань. Значно поліпшилась матеріальна база церков. Держава повернула їм 3 тис. культових споруд, понад 8 тис. предметів церковного майна. Споруджено понад 1 тис. храмів, багато їх перебувають на стадії незавершеного будівництва.

Актуальність теми пов'язана з тим, що на території України існує значна кількість різних конфесій. Кожна конфесія має свої традиції, звички, свята та різні релігійні заклади. І перед державою постає завдання як врегулювати відносини між ними, та не допустити щоб на міжконфесіональному рівні спалахнув конфлікт у суспільстві.

Проблеми, пов'язані із забезпеченням свободи совісті в Україні, є надзвичайно важливим і досить складним аспектом внутрідержавної політики.

Відповідно до статі 8 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, проголошується, що кожна людина має право на свободу думки, совісті й релігії. Це право передбачає свободу змінювати свою релігію чи переконання як одноосібно, так і разом з іншими, публічно або приватно. Стаття 19 цього документа додає, що кожен має право дотримуватися своїх переконань і свобод, шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами незалежно від державних кордонів. Стаття 29 застерігає, що при реалізації своїх прав і свобод кожна людина може зважати лише на ті обмеження, які встановлено законом з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та задоволення справедливих вимог моралі, громадського порядку й загального добробуту в демократичному суспільстві.

Данне ствердження знайшло своє відображення і в чинній Конституції. Так стаття 35 Конституції України гарантує, що кожна особа має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Правове регулювання відносин держави і релігійних закладів здійснюється згідно із Законом «Про свободу совісті та релігійні організації в Україні» (1991

р.). Закон визначає статус релігійних громад, релігійних управлінь і центрів, монастирів і братств, духовних навчальних закладів. Зокрема зазначається, що після реєстрації статуту релігійна організація стає юридичною особою, користується правами і виконує обов'язки відповідно до чинного законодавства і статуту. Релігійні об'єднання мають право: використовувати будівлі та майно, надане їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями, громадянами; будувати власні культові та інші приміщення; засновувати видавничі, виробничі, реставраційно-будівельні підприємства, добродійні заклади. Данні положення також знайшли своє відображення і в чинному законі України «Про правовий статус національних меншин».

Свобода совісті як конституційний принцип права конкретизується і захищається цивільним, кримінальним, адміністративним та конституційним законодавствами. Закони держави визначають обсяг прав і обов'язків віруючих і релігійних організацій у цих сферах життєдіяльності суспільства.

Отже, як висновок можна зазначити, що в Україні свобода совісті є конституційним принципом і нормою державного права. З одного боку, секуляризовані державно-правові відносини (релігія позбавлена можливості регулювати відносини в освітній, соціальній, трудовій сферах), з іншого боку, відображені у окремі сфери суспільного життя.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії та теорії держави та права Кримського Юридичного інституту Одеського державного університету внутрішніх справ – О. О. Миронова.

*Ващенко А. В.,
студентка господарсько-правового факультету
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого
(м. Харків)*

Тенденції вирішення питання дозволу фото- та відеозйомки у православних храмах України

Не задовго до розпаду СРСР Українська Православна Церква втратила статус екзархату РПЦ і отримала можливість самостійного управління. 27 жовтня 1990 р. Архієрейський Собор Російської Православної Церкви прийняв «Определение об Украинской Православной Церкви», згідно з яким Українській Православній Церкві надається незалежність та самостійність в її управлінні. Це надало додаткових можливостей для розвитку православ'я в Україні, оскільки в часи соціально-економічної нестабільності дев'яностих років ХХ ст. віруючі знаходили відраду саме в стінах церкви.

Такий розвиток подій привів у «лоно церкви» чимало нових прихожан різного соціального статусу, сприяв підняттю її авторитету і впливу. Все більше українських дітей почали приносити на таїнство хрещення, все більше весіль стало включати в себе релігійний обряд оформлення шлюбу – вінчання тощо. Закріпити цю тенденцію стало можливим завдяки застосуванню новітнього технічного обладнання, в тому числі під час богослужінь. Так, у все більшої кількості людей з'являється бажання зберегти зворушливі моменти, сповнені гамми почуттів під час, наприклад, християнського таїнства вінчання або ж хрещення дитини на фотографіях чи відеоносіях.

Проте далеко не у всіх православних храмах дозволено фото- або відеозйомки. Насправді, ніяких особливих загальнообов'язкових умов нормативно не закріплено. Це являється значною прогалиною нормативного регулювання релігійного життя. Рішення про надання дозволу на певну зйомку приймають окремі священнослужителі. Але справа в тому, що різні священники

по-різному ставляться до цього. Адже стороннє втручання, на їхню думку, зовсім не є обов'язковим, релігійні таїнства необхідно пам'ятати самим людям без сторонньої допомоги, якщо вони були щирі під час обрядів, богослужінь. Більше того, відеозапис або й фотографування під час богослужіння може порушити процес «безпосереднього спілкування з Богом» прихожан, наприклад, при проведенні якогось обряду. Крім того, є такі християнські таїнства, втручання у які просто недопустиме, наприклад, сповідь.

Звісно, заборона проводити зйомки може бути обумовлена цілком об'єктивними причинами, як, наприклад, в Почаївській Лаврі, що на Тернопільщині або в Андріївській церкві у Києві. Так, іконостас Андріївської церкви забороняють фотографувати, оскільки від спалахів фотокамер може постраждати колір або потріскатись фарба на безцінних іконах, розписах, адже ця церква, створена за кресленнями Растреллі, є унікальною історико-культурною та архітектурною пам'яткою.

Особисто ж я вважаю, що навряд чи комусь спаде на думку проводити зйомки таких таїнств, як сповідь чи соборування конкретної людини. Звісно, це обумовлено особливостями, умовами, цілями проведення певного таїнства чи обряду. Але на подібному й не наполягає ніхто, будь то журналіст чи просто прихожанин.

Але все ж останнім часом більшість православних церков підтримує ідеї проведення зйомок у храмах, при чому не тільки приватними особами. Згадати хоча б офіційно закріплені у ч. 1 ст. 73 Кодексу законів про працю України святкові і неробочі дні – Різдво Христове, Великдень, Трійцю. На ці свята відбуваються прямі трансляції богослужінь зі Свято-Успенського собору Києво-Печерської лаври чи Михайлівського Золотоверхого собору тощо державними каналами радіомовлення та телебачення, наприклад, «Першим Національним» та ін.

Крім того, єпархії Української Православної Церкви створили власні прес-служби, що сприяють поширенню інформації про саму церкву, вірування, таїнства тощо серед українців. Так, в травні 2010 року за благословенням

митрополита Одеського і Ізмаїльського Агафангела почалась робота над створенням першого випуску щотижневого медіа проекту «Телевізійного єпархіального огляду» – ТЄО, що виходить на екрани кожної неділі. Після завершення богослужіння за добрий початок проекту архімандрит Серафим побажав присутнім Божої допомоги, підкресливши велику роль телепрограми в ознайомленні одеситів з життям єпархії.

Таким чином, я хочу звернути увагу на необхідність нормативного врегулювання даного питання. Крім того, на мою думку, нинішня тенденція розповсюдження дозволів фото- та відеозйомки у православних храмах України справді виправдана історичними та соціальними чинниками, адже допоможе більшій кількості українців ознайомитись, зацікавитись, помилуватись убранством храму, особливостями проведення православного богослужіння, залишити на згадку найзворушливіші моменти, проведені у церкві, і таким чином сприятиме зростанню популярності і впливу Української Православної Церкви серед широкого кола українців навіть у XXI столітті.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Войтенко Д. О.

*Воронін І. О., Сличко В. В.,
студенти 2 курсу ІІЮК для СБУ
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Порівняльна характеристика канонів східних християнських церков та основних положень кримінального права України

Актуальність даної теми важко переоцінити, бо християнство сповідує приблизно 1/3 населення планети. І тому дуже важливо, щоб національні

законодавства не суперечили цим нормам. Звідси впливає мета та завдання нашої роботи, а саме: порівняння світських та церковних норм з метою виявлення певного роду протиріч між ними.

Будь-яка релігія, існуючи в суспільстві, виконує певні функції, які характеризують сутність впливу церкви на соціальні відносини. Функції – це способи дії релігії в суспільстві. Однією з найбільш важливих загальних функцій релігії в суспільстві є регулятивна.

Регулятивна функція – здатність релігії через систему норм, цінностей, примусів, установок, канонів, інститутів управляти поведінкою, вчинками віруючих, діяльністю релігійних організацій, формувати та корегувати міжособистісні стосунки.

За характером регулювання релігійні норми можуть бути позитивними, тобто такими, що зобов'язують виконувати певні дії, або негативними, що забороняють певні вчинки, відносини тощо.

За характером діяльності та відносин, на які впливають релігійні норми, їх поділяють на культові й організаційні. Культові норми визначають порядок культових обрядів, церемоній. Організаційні норми регулюють внутрішньообщинні, внутрішньоцерковні, міжцерковні, а також міжконфесійні відносини. Ці норми входять до різноманітних статутів і положень про релігійні організації.

Релігія не просто проголошує норми. Вона також підкріплює їх чіткою системою заходів спонукання, заохочення, схвалення, стимулювання.

Релігійні норми охоплюють широку сферу суспільного буття людини. Не випадково в релігієзнавстві йде дискусія з приводу того, що в нормативному регулюванні можна віднести до суто релігійного, а що є зовнішнім щодо релігії. На нашу думку, релігійними є будь-які регулятивні впливи, якщо вони не виходять за межі релігійних організацій (виняток становить хіба що місіонерська діяльність, яка ініційована релігійною мотивацією). Усі інші є формами суспільної (громадської) діяльності релігійних організацій.

Ми вважаємо, що одними з найбільш важливих заходів є заходи імперативного характеру – примуси. Також цікавим було б проведення паралелей між релігійними та світськими нормами, які діють тепер.

Для порівняння ми візьмемо *Кодекс канонів східних церков* та *Кримінальний кодекс України*.

Спільне:

Кан. 1413 – § 1. «Не підлягає жодній карі той, хто не закінчив чотирнадцяти років життя».

Згідно *ч. 2 ст. 22. «Особи, що вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності».* Звідси випливає, що до чотирнадцяти років кримінальна відповідальність також не наступає.

Кан. 1418 – § 3. «Від будь-якої кари звільняється той, хто з власної волі відступив від початого виконання злочину, якщо жодної шкоди або згіршення із спроби не виникло».

ч. 1 ст. 17. «Добровільною відмовою є остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця».

Кан. 1412 – § 2. «Якщо після скоєння злочину міняється закон, треба застосувати інший закон, корисніший для винуватця».

ч. 1 ст. 5. «Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі».

Відмінне:

Кан. 1414 – § 2. «Коли сталося зовнішнє порушення карного закону або наказу, приймається, що воно було вчинене свідомо, поки не доведено протилежного».

ч. 2 ст. 2. «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду».

Кан. 1451. «Хто схопив людину або несправедливо її затримує, тяжко поранив або покалічив, піддав її фізичним чи психічним тортурам, повинен бути відповідно покараний, не виключаючи великої екскомуніки».

Ця стаття відрізняється від світських тим, що вона інкорпорована, тобто відповідає змісту *ст. 146, 121, 127 ККУ*.

На нашу думку, неврегульованим в ККУ залишається питання, порушене в *кан. 1450 – § 2. «Повинен бути покараний великою екскомунікою той, хто спричинив аборт з наступним наслідком»*. Треба зазначити, що велика екскомуніка – це найвища міра покарання в церкві.

Проаналізувавши положення цих двох кодексів, ми прийшли до висновку, що фундаментальні, базові положення дуже схожі, а інколи й тотожні. Це є дуже важливим фактом, бо якщо це правило не буде витримано, то між державними та церковними законами виникатимуть протиріччя. Та існують норми, що є прямо протилежними ККУ. Варто зазначити, що певні норми, які врегульовані в ККСЦ, потребують правового врегулювання в ККУ, і чим швидше, тим краще.

Наукові керівники: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Барабаш О. В.;
старший викладач кафедри кримінального права Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Євдокімова О. В.

Гильфанова А. Ш.,
соискатель кафедры уголовного права юридического факультета
Казанского Федерального Университета (г. Казань)

Отказ от оказания медицинской помощи по религиозным убеждениям

В соответствии со ст. 32 «Основ законодательства Российской Федерации об охране здоровья граждан», утвержденных ВС РФ 22.07.1993 N 5487-1,

необходимым предварительным условием медицинского вмешательства является информированное добровольное согласие гражданина.

Юридическим основанием исключения преступности деяния при отказе от оказания медицинской помощи является признание свободы пациента произвольно распоряжаться своими естественными правами на жизнь и здоровье. Отказ от оказания медицинской помощи возможен на любом этапе ее оказания – от диагностики до реабилитационного периода.

Немаловажно заметить, что отказ от оказания медицинской помощи приобретает юридическую силу только в том случае, когда пациенту (либо перечисленным выше лицам) в надлежащем порядке разъяснены последствия такого отказа. При отказе от медицинского вмешательства гражданину или его законному представителю в доступной для него форме должны быть разъяснены возможные последствия. Отказ от медицинского вмешательства с указанием возможных последствий оформляется записью в медицинской документации и подписывается гражданином либо его законным представителем, а также медицинским работником.

В литературе по медицинскому праву нередко приводится классический пример отказа родителей от оказания медицинской помощи ребенку по религиозным убеждениям, приведший к смерти последнего. В детскую городскую больницу родителями был доставлен 7-ми летний ребенок с диагнозом «анемия». Требовалось срочное переливание крови. Родители от этой процедуры отказались, сославшись на недопустимость этой процедуры по религиозным убеждениям. Врачи не стали делать переливание крови, вследствие чего ребенок умер.

При отказе родителей или иных законных представителей лица, не достигшего возраста, установленного частью второй статьи 24 «Основ законодательства Российской Федерации об охране здоровья граждан», либо законных представителей лица, признанного в установленном законом порядке недееспособным, от медицинской помощи, необходимой для спасения жизни

указанных лиц, больничное учреждение имеет право обратиться в суд для защиты интересов этих лиц.

На основе изложенного полагаем, что отказ от оказания медицинской помощи недееспособному или ограниченно дееспособному лицу, заявленный законным представителем, опекуном или попечителем такого лица, а также отказ от оказания медицинской помощи дееспособному лицу, не могущему самостоятельно его заявить, совершенный супругом или близким родственником, не должен иметь для медицинского работника обязательной силы и расцениваться как основание неоказания медицинской помощи.

Таким образом, все вышеперечисленные обстоятельства, исключая уголовную ответственность медицинских работников, в очередной раз свидетельствует о желательности заимствования зарубежного опыта квалификации врачебных ошибок, связанного с первоочередным учетом обстоятельств, связанных с личностью и качествами, физическим и психическим состоянием самого медицинского работника.

Если у пациента имеются какие-либо убеждения (запреты религии и т. п.), которые могли бы осложнить отношения с врачами, лучше оговорить это заранее с медицинскими работниками в письменной форме.

Отказ от оказания медицинской помощи (за исключением осуществления медицинской помощи, подпадающей под критерии обоснованного риска) недееспособному или ограниченно дееспособному лицу, заявленный законным представителем, опекуном или попечителем такого лица, а также отказ от оказания медицинской помощи дееспособному лицу, не могущему самостоятельно его заявить, совершенный супругом или близким родственником, не должен иметь для медицинского работника обязательной силы и расцениваться как основание неоказания медицинской помощи.

В Соединенных Штатах в последнее время участились случаи отказа врачей предоставлять определенные медицинские услуги по религиозным причинам. Помимо аборта к таким услугам медицинские работники стали

относить искусственное оплодотворение, использование эмбриональных тканей при поисках вакцины от ветрянки и кори, сообщает издание.

Такие ситуации уже привели к многочисленным обращениям в суд как пациентов, требующих защитить их от дискриминации, так и самих врачей, которые считают оказание вышеперечисленных медицинских услуг нарушением своих религиозных принципов.

*Научный руководитель: зав. кафедрой гражданского и трудового права
КГТУ им. А. Н. Туполева, профессор Новаковская А. В.*

*Грибовський Б. О.,
студент 2 курсу 3 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Державна політика України щодо церкви й релігійних організацій

Створення правових, економічних і соціальних основ демократичної держави є невід'ємною умовою розбудови державності України, розвитку її політичної системи. Україна багатонаціональна, багатоконфесійна держава. Тому від тонкощів державного регулювання державно-релігійних відносин залежить формування гармонійних і плідних відносин у системі: людина-релігійна організація-держава-суспільство.

Політика держави тісно пов'язана з мораллю, духовністю, релігією, бо є важливим елементом визначення спільного інтересу та волі більшості громадян, тією чи іншою мірою сформованих релігією. Релігія є формою суспільної свідомості, що формує соціальні норми. Своєю чергою, релігійні організації підпадають під вплив державної політики, що виражає й реалізує інтереси суспільства в цілому й окремої людини зокрема. Таким чином держава

й релігійні організації впливають одне на одного. Від якості їхньої взаємодії залежить формування гармонійних і плідних відносин у системі: держава-суспільство. Одним із ключових інструментів з боку держави є її політика в сфері релігійних відносин. Кожна людина має сама визначити форми, способи, шляхи пізнання істини, суті трансцендентного, форми свого єднання з Богом. Вона від народження має право бути вільною, суверенною і незалежною у виборі й захисті своїх ідей, переконань, суджень, свого погляду на світ, сенс і призначення людського життя.

Українська держава стосовно релігійних організацій так само, як і стосовно об'єднань громадян і політичних партій, здійснює політику невтручання. Саме таке відношення і зазначає стаття 35 Конституції України. Це забезпечує нейтралітет у питаннях світогляду й віросповідання, виконання зобов'язань гарантування свободи віросповідання й водночас створює рівні умови для захисту прав і свобод усіх громадян. Однак ця політика передбачає певні важелі, щоб свобода не перетворювалася на неконтрольовану всюдозволеність, за якої порушуються права інших громадян, громадського порядку. Життєздатність декларованих у законодавчих і конституційних актах принципів віротерпимості, свободи совісті забезпечує держава шляхом створення для цього певних можливостей, умов, а також гарантій їх практичного здійснення. В чому суть цих гарантій? По-перше. Принципи свободи совісті мають бути оформлені в законодавчо-нормативному плані, стати принципами Конституції або спеціального Закону тієї чи іншої держави. По-друге, законодавче мають бути закріплені й забезпечені в їх політичному, економічному, правовому вимірі державні гарантії практичного здійснення свободи совісті. А це означає наступне:

– забезпечення в політичному плані демократичних умов, свобод і прав людей. Не може бути повноцінною свобода совісті, коли обмежені інші свободи і права особистості;

– рівність громадян незалежно від їх ставлення до релігії. Ніхто не повинен піддаватися будь-якій дискримінації із-за своїх релігійних чи світоглядних переконань як з боку держави, так і громадських організацій чи окремих осіб;

Головними завданнями Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» є:

- визначення обов'язків держави щодо релігійних організацій;
- визначення обов'язків релігійних організацій перед державою й суспільством;
- подолання негативних наслідків державної політики щодо релігії та церкви.

Здобувши незалежність, українська держава засудила незаконні дії радянської влади, стала на шлях цивілізованих взаємин між церквою і державою. Одним з перших її законодавчих актів став Закон України «Про свободу совісті і релігійні організації». За короткий час сформоване конституційно-правове поле державно-церковних відносин, яке з основних параметрів відповідає міжнародним критеріям і стандартам. Питання власності, підприємництва, землекористування релігійних організацій, трудових відносин у них, альтернативної військової служби, плати за землю врегульовані чинним законодавством. Долаючи завали у сфері релігійно-церковного життя, що дісталися у спадок від минулого, держава йде курсом реального забезпечення свободи совісті – свободи вільного вибору релігії, світогляду, свободи бути віруючим чи вільнодумцем, надання усім конфесіям рівних прав і можливостей.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого – Качурова С. В.

*Давидова А. А.,
студентка факультету підготовки кадрів для органів юстиції
Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого
(м. Харків)*

Сучасний стан ісламського фемінізму: сутність, методологія

*«Рівність - річ найприродніша,
і в той же час – химера»*

Вольтер

1. Статус жінки в Корані. В священній книзі ісламу надзвичайно велику увагу приділено жорсткій регламентації сімейно-шлюбних відносин і ритуалізації гендерних ролей. Бути жінкою в країнах мусульманського Сходу дійсно непросто. За канонами ісламу жінка – істота «другого сорту». Чоловіки стоять над жінками через те, що Аллах дав одним перевагу перед іншими. Якщо «мусульманин» означає «покірний Аллаху», то мусульманка, за ісламськими канонами, повинна бути покірна ще й своєму чоловіку, своєму земному богу і хазяїну, задовольняти його бажання. В разі непокори чоловік має право її покарати аж до побиття. Для мусульманки Коран залишається священним текстом і вона не може виступати навіть проти полігамії (багатоженства), оскільки вона освячена авторитетом Аллаха. Шлюб у Корані розглядається не як сакральний акт, тобто союз чоловіка і жінки перед Богом, а радше як торговий договір. Дружина повинна підкорятися чоловікові повністю, а він зі свого боку мусить бути уважним і піклуватися про її благополуччя. При одруженні мусульманин повинен заплатити за наречену викуп. Коран «захищає» чоловіків від спокус з боку жінки. Ось рекомендації щодо одягу жінок: «О пророк, скажи твоїм дружинам, дочкам і дружинам віруючих, хай вони зближують на собі свої покривала. Це краще, ніж їх побачать; і не зазнають вони образ»; «Нехай вони потупляють свої погляди й оберігають свої члени, і нехай не показують своїх прикрас... хай накидають свої накидки на вирізи на грудях». Віруючій жінці

запропоновано носити чи хустку або ж особливе просторе покривало – «хіджаб», що є символами гідності мусульманки, її обличчя при цьому залишається в будь-якому випадку відкритим. Інша справа, що, зіштовхнувшись із нездоровою увагою до себе з боку незнайомого чоловіка, що безсоромно розглядає її, віруюча жінка звичайно прикриває обличчя від його нескромних поглядів краєчком хустки чи вільним кінцем покривала.

2. *Сутність ісламського фемінізму.* Ісламський фемінізм вимагає повної рівності чоловіків і жінок у публічній і приватній сфері. Прихильниці ісламського фемінізму дотримуються думки, що жінки можуть виконувати функції глав держав, лідерів конгрегацій, суддів і муфтіїв. Отже, ісламський фемінізм впевнено доводить свою легітимність, його представниці входять у державну владу, змінюючи систему зсередини, і демонструють новий тип лідерства. Важливого значення набуває співпраця не тільки між різними течіями ісламського фемінізму, а й між різними релігіями. На даний час гендерна ситуація у мусульманському світі помітно реформується. Проаналізувавши певні статистичні дані, жінки в Саудівській Аравії мають шанси для гармонійного розвитку.

3. *Методологія ісламського фемінізму.* Що ж, ісламістський фемінізм є вираженням державницьким або частиною фундаменталістських чи релігійних рухів. Його представниці вважають, що ідентифікація жінок з релігійним рухом сприяє жіночій емансипації. Ісламські жінки є зазвичай активними в офіційно санкціонованих сферах на кшталт релігійних ритуалів чи кампанії на підтримку режиму. Основною методологією ісламського фемінізму є класична ісламська методологія іджтіхаду – самостійного дослідження релігійних джерел, і тафсір – інтерпретація Корану. Поряд з цими методами використовуються засоби лінгвістики, історії, соціології, антропології та ін. У розгляді Корану жінки використовують свій власний досвід і підхід. Вони стверджують, що класична і посткласична інтерпретації були базовані на чоловічому досвіді та орієнтувалися на патріархальні суспільства. Таким

чином, феміністична герменевтика шукає підтвердження гендерної рівності в Корані і включає два підходи:

1) повторний перегляд аятів Корану для спростування популярних неправдивих історій, які встановлюють чоловічу перевагу (події в Едемському саду) та цитування аятів, які однозначно закріплюють гендерну рівність; розгляд аятів, які пояснюють різницю між чоловіками і жінками і трактувалися на користь чоловіків;

2) інтерпретації Корану, що відрізняються в окремих мусульманських країнах через різноманітність феміністичних шкіл. Перший апологетичний підхід стверджує, що іслам надав свободу жінці і вона має більше прав, ніж на Заході. Цей підхід зауважує, що жорсткі умови, в яких опинилася мусульманська жінка, спричинені консервативністю юристів-чоловіків. Інший феміністичний рух прагне самостійно реінтерпретувати ісламські тексти з жіночої точки зору.

4. Відмінності життя мусульманок в Україні і в арабських країнах. Що стосується мусульманського і українського середовища, то в обох випадках є свої позитивні та негативні явища. Звісно, мусульманці легше жити, дотримуючи всіх приписів віри, в ісламському суспільстві. Але, з іншого боку, в арабських країнах є велика проблема з дотриманням соціальних прав жінок. Це народні традиції, котрі не мають стосунку до ісламу. Тому жінки-мусульманки краще почуваються в європейських країнах (у тому числі й в Україні), де вони можуть навчатися і працювати собі на благо. Але й тут є речі, які можуть зашкодити жінці: це акцент на її зовнішності та матеріальній заможності, а не на душевних і розумових рисах. В арабських країнах жінка з віком користується дедалі більшою повагою, на відміну від західних, де цінують молодість і гарну зовнішність.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого - Барабаш О. В.

*Дашковська Н. К.,
студентка факультету підготовки кадрів для органів юстиції
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого
(м. Харків)*

Право на освіту в сфері релігії: напрямки реалізації

Однією із важливих складових співвідношення права і релігії є взаємовідносини таких інституціональних систем як церква і держава. Оскільки характер реальної автономності та продуктивної взаємодії державних і церковних інститутів є найкращим показником розвиненості демократії і громадянського суспільства. Проголосивши курс на розбудову демократичної правової держави, Україна в статті 35 Конституції гарантувала усім громадянам право на свободу світогляду і віросповідання.

Право на релігійну освіту є одним із складників свободи віросповідання та віровизнання, що було закріплено статтею 6 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 24 квітня 1991 року. Релігійна освіта – це навчальний процес, який полягає у наданні особі певного обсягу інформації релігійного змісту з метою формування та (або) підвищення рівня її релігійної інформованості, усвідомленого сприйняття нею певного релігійного віровчення та формування у неї практичних вмінь та навичок щодо його сповідування.

Реалізація права на освіту в сфері релігії може здійснюватись в двох напрямках. Перший – це можливість одержання освіти релігійного змісту в державних і комунальних навчальних закладах. Другий напрямок передбачає можливість зрівняння у правах громадян, які навчаються у релігійних навчальних закладах із студентами і учнями державних шкіл та вищих навчальних закладів. Що стосується першого аспекту, то можна погодитися з пропозиціями багатьох вчених, які вказують на позитивність запровадження факультативного викладання основ релігії у загальноосвітніх школах. Така позиція узгоджується з положеннями документів Парламентської Асамблеї

Ради Європи (Рекомендація 1202 (1992) «Про релігійну терпимість у демократичному суспільстві») та Організації із безпеки і співробітництва в Європі (Керівні принципи для аналізу законодавства стосовно релігії чи віри). У той же час, таке викладання мусить відповідати кільком умовам:

1. Воно не повинно мати конфесійного забарвлення, тобто не акцентувати увагу на особливостях конкретних церков, з чим, до речі, погоджуються і представники церков.

2. Такі предмети мають викладати спеціально підготовлені фахівці, для чого потрібно розробити відповідний державний освітній стандарт.

3. Адміністрації навчальних закладів, місцеві освітянські органи повинні суворо додержуватися факультативного характеру такої дисципліни.

Такий спосіб реалізації права на освіту в сфері релігії обрало багато країн Європи. Наприклад, у Великій Британії, відповідно до Закону про реформу освіти 1988 року, в програмі державних шкіл «обов'язково має бути релігійна освіта, а також повинні проводитися щоденні молитви. При цьому християнство користується належним визнанням». Допускаються молитви для окремих груп учнів відповідно до їх віросповідання. Програма освіти в сфері релігії в державних школах може враховувати релігійні особливості місцевого населення. В той же час батьки мають право відмовитися від занять з релігії своїх дітей.

Що стосується правового статусу громадян, які навчаються у вищих і середніх релігійних навчальних закладах, то ця проблема є неоднозначною та дискусійною. Розуміння церкви як рівноправного інституту громадянського суспільства містить і освітній аспект. Вважається логічним, що світська держава не повинна фінансувати релігійні навчальні установи, формувати їх матеріально-технічну базу, сплачувати стипендії особами, які там навчаються, тощо. У зв'язку з цим викликає певні заперечення позиція Л. В. Ярмол, яка наполягає на зрівнянні правового статусу слухачів релігійних освітніх закладів із студентами і учнями державних навчальних установ (до речі, подібну точку зору відображено і у законопроектах про внесення змін і доповнень до Закону

України «Про свободу совісті та релігійні організації»). Приведення правового статусу студентів та учнів релігійних навчальних закладів у відповідність із правовим статусом студентів світських ВНЗ, що передбачає право на відстрочення від проходження військової служби, пільги на проїзд у транспорті тощо, є цілком логічним. В той же час, надання однакових прав усім українським студентам можливе лише за умов державної реєстрації релігійних навчальних закладів та контролю за додержанням ними законодавства про освіту. Треба зазначити, що в деяких країнах світу, зокрема, в Італії, ФРН та окремих штатах США (Пенсільванія, Масачусетс, Джорджія, Коннектикут) студенти релігійних та світських навчальних закладів користуються однаковим обсягом прав та обов'язків відповідно до законодавства своїх країн.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що наведені основи теоретичної моделі державно-церковних відносин сприятимуть встановленню гармонійних і виважених відносин держави і церкви в сучасній Україні, заснованих на співпраці, повазі та взаємній автономії.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого - Барабаш О. В.

*Діденко Р. Ф.,
аспірант Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України;
Кузьменко М. О.,
магістр юридичного факультету Національного університету
державної податкової служби України (м. Київ)*

Психологічно-правові аспекти сучасного релігійного життя в країнах пострадянського простору

Будь-яка конструктивна розмова про релігійне життя в країні є неможливою без обговорення ситуації з деструктивними культурами,

тоталітарними сектами та з подібними до них нетрадиційними релігійно-філософськими угрупованнями.

Загалом, можна виділити три кардинально відмінні одна від одної точки зору на це питання:

- традиційно-релігійну;
- суспільно-побутову;
- пізнавально-філософську.

Відповідно до цих назв відрізняються уявлення в суспільстві про те, що таке секти, яку нішу вони займають в суспільному житті, про те, чи корисна або шкідлива їх діяльність для оточуючих взагалі.

Релігійно-традиційна точка зору відзначається агресивно-негативною оцінкою, яку дають її прихильники всьому, що несе погляди, хоч трохи відмінні від їх доктрини. Для прибічників цієї точки зору всі, хто в релігійно-філософському сенсі має хоч трохи інші погляди, є запеклими ідеологічними супротивниками.

Суть в тому, що релігійно-традиційна точка зору, претендуючи на роль критерія абсолютної істини в цьому колі питань, є не лише докорінно упередженою, але й, маючи досить своєрідні уявлення про те, що є добре а що погано, нав'язує їх соціуму як єдино правильні. Враховуючи авторитет, який має інституція церкви в суспільстві, її упереджена точка зору породжує деформоване розуміння значною частиною суспільства деяких моментів загальної релігійної ситуації в країні.

Суспільно-побутова точка зору виражає те, як ставляться до релігій, сект та деструктивних культів пересічні громадяни України, тобто ті, для кого це не є професією чи стилем життя.

Для значної частини наших співгромадян питання релігійності та міжрелігійних стосунків є далеко не основним. Це, скоріше, данина традиціям, ніж потреба сьогодення, і обмежується вона відвідуванням церкви на Великдень, Різдво, вінчанням, хрещенням дитини, відспівуванням та поминанням покійних, коли доводиться. В інші ж моменти життя релігійні

аспекти аж ніяк їх не торкаються. Вони перестали бути зрозумілими та необхідними.

Характерною рисою соціально-побутової точки зору на релігійні сторони життя є те, що в матеріалістичному світі церква втрачає роль вихователя і вчителя для соціуму, а філософські Вічні цінності приносяться в жертву на користь матеріального, сьогоденного.

Пізнавально-філософська точка зору на релігійне життя відображує прадавнє і вічне бажання людини зрозуміти та осмислити цей Світ, знайти своє місце в ньому.

Відставання релігійної теорії створення Світу від здобутків сучасної науки, незмінність церковної доктрини відвертає сучасну людину від традиційних релігійних канонів, змушує шукати нові відповіді на прадавні питання і може привести недосвідчену особистість в тенета сект.

Активізація сектантської псевдо-релігійної пропаганди серед населення України та країн СНД розпочалося на початку 90-х років двадцятого століття і триває в наші дні.

Основною групою чинників, які інколи можуть формувати приязне ставлення до псевдо-релігійної пропаганди є **соціально-психологічні фактори**, оскільки людина стає особистістю обертаючись в соціальному середовищі.

Одним з таких факторів є рівень стійкості особистості до зовнішніх психологічних впливів.

В звичайних умовах людина має високий рівень індивідуального імунітету до психологічних впливів. Але, коли умови перестають бути звичайними, психіка ламається, вплив перевищує захисний поріг, імунітет не витримує і особистість стає вразливою.

Іншим **соціально-психологічним фактором** є індивідуалізація особистості, виокремлення її з соціуму.

Спроби подолати кризу самотності часто заводять людину в тенета тоталітарних сект.

Людина, падаючи в розпач від байдужості соціуму, перетворюється на потенційну жертву сектантської обробки. Поряд з'являються приязні незнайомці, що співчувають, пропонують своє товариство, розмови на теми, над якими вона раніше не замислювалась. Так руйнується захисний поріг психіки. Людина розриває зв'язки з соціумом, втрачає себе, як індивідуальність.

Крім психологічних методів подолання вище згаданих негативних явищ в суспільстві досить дієвими та впливовими є правові важелі. На сьогоднішній день релігійне життя в нашій державі потребує більш чіткого правового врегулювання та регламентування.

В першу чергу необхідно дати чіткі юридичні визначення поняттям: «секта», «тоталітарна секта», «деструктивний культ», розробити чіткі правові критерії відповідності цим поняттям та визначити критерії оцінювання діяльності соціальних груп подібних до згаданих.

Враховуючи доволі часті випадки зловживання положеннями Закону України «Про свободу совісті та свободу віросповідання» з боку представників вище згаданих псевдо-релігійних об'єднань буде своєчасним внесення в цей закон та інші нормативно-правові акти, що регулюють дану сферу, поправки, які б передбачали відповідальність за:

- створення секти, деструктивного культу або групи, що має ознаки таких;
- примусове залучення до секти, деструктивного культу або групи, що має ознаки таких;
- залучення до секти, деструктивного культу або до групи, що має ознаки таких, шляхом неповної подачі інформації, або подачі недостовірної інформації;
- залучення (або примусове залучення) неповнолітніх до секти, деструктивного культу, або групи, що має ознаки таких;
- залучення неповнолітніх до секти, деструктивного культу або групи, що має ознаки таких, через використання родинних зв'язків;

– залучення до секти, деструктивного культу або групи, що має ознаки таких, шляхом застосування спеціальних психологічних технологій;

– залучення осіб з обмеженими фізичними, психічними, та психологічними можливостями до секти, деструктивного культу або групи, що має ознаки таких.

Ми переконані, що здійснення даного реформування дозволило б гармонізувати релігійне життя в країні та зменшити вразливість соціуму до впливу деструктивних культів.

Наукові керівники: вчений секретар Національного університету ДПС

України, кандидат юридичних наук, доцент – Кузьменко О. О.;

доктор психологічних наук, професор, в.о. зав. лабораторією психології

соціально-дезадаптованих неповнолітніх Інституту психології

ім. Г. С. Костюка НАПН України – Максимова Н. Ю.

Загудаев Е. А.,

аспірант 2 курса юридического факультета

Курского государственного университета

(г. Курск, Россия)

Свобода совести и вероисповедания как правовой институт

Свобода совести и вероисповедания при всей кажущейся простоте – понятие сложное и многогранное. На протяжении веков философы, историки и юристы вкладывали различный смысл в его теоретическое понимание. Совесть – есть нравственное сознание, чувство или знание того, что хорошо и что плохо, справедливо или несправедливо. Одной из важнейших характеристик свободы является то, что свободный человек является хозяином своего сознания. При характеристике отношения человека к религии в статье 28

Конституции Российской Федерации кроме понятия «свобода совести» употребляется термин «свобода вероисповедания». Свобода вероисповедания (религии) предполагает не только свободную деятельность религиозных объединений различных конфессий, действующих в соответствии с законом, но и индивидуальное право каждого свободно выбирать любую религию, принадлежать к любой конфессии, участвовать в религиозных богослужениях и обрядах, а также не исповедовать никакой религии. Можно констатировать, что свобода совести соотносится со свободой вероисповедания (свободой религии) как родовое и видовое понятия, как общее и частное. Свобода вероисповедания есть лишь элемент свободы совести, поскольку к свободе вероисповедания относится свобода выбора религии и свободы отправления религиозных обрядов. Свобода совести и вероисповедания предполагает, что никакая власть, ни духовенство той или иной религии – не вправе вмешиваться в религиозную жизнь человека. На конституционном уровне теперь свобода совести, хотя формально и связывается со свободой вероисповедания, однако не отождествляется с ней, как это было ранее. Следовательно, согласно Конституции, это самостоятельные понятия, каждое из которых должно иметь специфическое юридическое наполнение. Однако известные правоведы М. В. Баглай и В. А. Туманов рассматривают свободу совести и вероисповедания как единое понятие. Неопределенность может негативно сказаться на правоприменительной практике.

При характеристике свободы совести и вероисповедания как правового института необходимо также обратить внимание на следующее обстоятельство. Статья 28 Конституции Российской Федерации начинается со слов «каждому гарантируется свобода совести, свобода вероисповедания...». Эта формула повторяется в Федеральном законе «О свободе совести и о религиозных объединениях» и ряде других правовых актов. Следовательно, иностранные граждане и лица без гражданства, законно находящиеся на территории Российской Федерации, пользуются правом на свободу совести и свободу вероисповедания и несут установленную федеральными законами

ответственность. Термин «свобода совести и вероисповедания» прежде всего, предполагает, что человек свободен в субъективном смысле – в мыслях, мировоззрении и т.п. В объективном же смысле – в поведении человек, находясь в обществе с государственным устройством, не может быть абсолютно свободным. Например, исповедуя ту или иную религию, он не должен разжигать религиозную вражду и т.п. Таким образом, в России созданы необходимые конституционно-правовые предпосылки осуществления каждой личностью права на свободу совести и вероисповедания, а также деятельности религиозных групп и организаций. Разумеется, проблемы правовых гарантий для полного выражения каждым человеком собственного мировоззрения как фактора личной духовной свободы существуют, и их разрешение есть важнейшая задача государства и общества на ближайшие годы.

*Научный руководитель: профессор кафедры теории и истории
государства и права Курского государственного университета Захаров В. В.*

*Закоморна К. О.,
доцент кафедры міжнародного права і
державного права зарубіжних країн
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Конституційне гарантування свободи совісті як важлива складова розвитку духовно-культурних відносин в постсоціалістичних державах

1. Право на релігійну свободу є одним з найстаріших природних прав людини. Ще Конституція США 1787 р. Статтею 6 заборонила дискримінацію за релігійною ознакою, а Поправкою 1 гарантувала народу свободу віросповідання. Враховуючи трагічні наслідки II Світової війни, релігійна

свобода стала предметом міжнародно-правової регламентації (Міжнародний Пакт про громадянські і політичні права 1966 р. ст. 18, Європейська Конвенція про захист прав і основоположних свобод 1950 р. ст. 9 тощо). У країнах соціалістичного табору дане право не знайшло конституційно-правового відображення. Втім, після падіння комуністичного режиму, Основні Закони постсоціалістичних країн містять світові стандарти у сфері релігії.

2. Конституція України 1996 р. (ст. 35) проголошує свободу совісті та віросповідань та покликана забезпечити юридичну рівність в релігійній сфері, а також усунути релігію зі сфери державно-правового життя. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 р. (з наступними доповненнями і змінами) розвиває конституційні положення, встановлюючи: а) рівність громадян перед законом незалежно від їхнього ставлення до релігії, їх рівні права в економічному, політичному, соціальному і культурному житті; б) баланс між застосуванням громадянами прав і свобод та інтересам суспільства і держави в сфері релігії, а також правам інших громадян; 3) невід'ємність здійснення прав і свобод від виконання громадянином своїх обов'язків. У той же час, вітчизняні науковці (В. Бондаренко, П. Рабинович, Л. Ярмол, П.Яроцький) зауважують, що на сьогодні в Україні остаточно не визначена стратегія державно-церковних відносин. Тому вивчення позитивного досвіду вирішення подібних питань на прикладі Республіки Польщі, на наш погляд, дозволить вдосконалити правові механізми врегулювання цих взаємин.

3. Конституція Республіки Польща 1997 р. (статті 25 і 53) містить наступні концептуальні засади розвитку відносин держави, церкви і людини.

А). Принцип гарантування кожному свободи совісті та релігії, який охоплює свободу сповідувати або приймати релігію за власним вибором. Причому публічна влада зобов'язана зберігати неупередженість у питаннях релігійних, світоглядних і філософських переконань та забезпечувати свободу їх вираження у публічному житті через індивідуальне або колективне відправлення культу, молитв, участі в обрядах тощо. Свобода релігії охоплює

також володіння храмами та іншими культовими місцями в залежності від потреб віруючих, та право осіб користуватися релігійною допомогою.

Б). Принцип рівноправності усіх церков і конфесій у суспільстві. Варто зауважити, що більше 90 % польського населення відносять себе до Католицької церкви, що, зрозуміло, дозволяє їй грати провідну роль у духовно-культурному житті поляків. Авторитет Католицької церкви обумовлений, по-перше, глибокими національними традиціями та, по-друге, активною громадянською позицією церкви у «радянський період» та на етапі відродження демократичних цінностей після краху соціалізму. Більшість вчених справедливо відзначають, що Католицька церква у Польщі позиціонується як «хранителька етичної сили, духовної субстанції та єдності народу».

В). Принцип взаємо незалежності держави і церкви, поваги до автономії віросповідних союзів, а також взаємодії за для суспільного та індивідуального блага. Втілення вказаного постулату відбувається через запровадження інституту військового капелану. Релігійний елемент інтегровано в освітній процес у загальноосвітніх школах. Зокрема, Законом «Про освіту» до обов'язкового навчального комплексу включено навчальну дисципліну «Основи релігії». Причому, даний Закон, реалізуючи конституційну тезу про заборону порушення свободи совісті та принцип рівноправності церков, дозволяє усім легально існуючим у країні конфесіям, а не лише Католицькій церкві, викладати цей предмет щотижня по дві години, якщо у класі щонайменше семеро учнів належать до певного віросповідання.

Г). Принцип регулювання відносин між Республікою Польща і Католицьким костьолом на основі міжнародного договору, укладеного з Апостольським Престолом, і законами. У свою чергу, відносини між Республікою Польща й іншими церквами та віросповідними союзами визначаються законами, які приймаються на основі договорів, укладених Радою Міністрів з їх компетентними представниками. На сучасному етапі у Польщі діють такі закони: «Про відносини держави та Римо-Католицької церкви», «Про гарантії свободи совісті та сповідання», «Про соціальне забезпечення

духовенства». Базою для їх розробки став Конкордат, підписаний у липні 1993 р. Урядом Польщі та Ватиканом.

4. Отже у Республіці Польща, порівняно з Україною, Конституція 1997 р. досить докладно регулює взаємини держави, церкви і людини. Конституційні положення знайшли відображення у багатьох законодавчих актах. Більш того, Уряд цієї країни уклав відповідну угоду з Католицькою церквою, яка займає провідне місце у духовно-культурному житті поляків. Незважаючи на це, держава гарантує рівні та сприятливі умови для розвитку інших церков і віросповідних союзів. Проведений аналіз позитивного досвіду конституційного гарантування свободи совісті сприяє вдосконаленню вітчизняних правових механізмів регламентації цього важливого права людини.

*Кабаченко М. О.,
студентка 2 курсу 1 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого*

Основні напрямки діяльності правоохоронних органів із захисту права громадян на свободу совісті

У сучасній суспільствознавчій літературі досить актуальною є проблема свободи совісті. Зміст категорії «свобода совісті» — це право громадян сповідати будь-яку релігію або не сповідати ніякої, відправляти релігійні культи або додержуватися атеїстичного світогляду. Свобода совісті є конкретним проявом свободи людини в суспільстві. Вона виступає важливим світоглядним, етичним і правовим принципом. В Україні усі правовідносини, пов'язані із свободою совісті і діяльністю релігійних організацій, регулюються законодавством України. Контроль за здійсненням та забезпеченням свободи совісті покладено на відповідні державні органи, у структурі яких

правоохоронні органи відіграють вагомую роль у захисті права громадян на свободу совісті, безпосередньо міліція та прокуратура.

Акумулюючи практику діяльності правоохоронних органів, слід зазначити, що основними напрямками захисту ними права громадян на свободу совісті є:

- формування правосвідомості та правової культури у громадян, зокрема у віруючих. Звертаючи увагу, що правова культура – це усвідомлення і знання громадян змісту й спрямованості законів і правових норм, а також почуття поваги до них, їх дотримання. Вони є основою формування мотивів і настанов щодо юридично значимих дій, поведінки у правовій сфері;

- пропаганда законів і правових норм, які гарантують здійснення свободи совісті, що допомагає віруючим підвищити рівень правової культури та подолати деформацію правосвідомості;

- сприяння забезпеченню додержання законодавства про свободу совісті з боку всіх громадян та безпосередньо додержання його вимог співробітниками правоохоронних органів;

- забезпечення правопорядку і захист інтересів віруючих під час здійснення ними гарантованих державою прав на свободу совісті;

- своєчасне виявлення та припинення протизаконної діяльності релігійних фанатиків і екстремістів із використанням різноманітних методів роботи – переконання, попередження, примусу та сили закону;

- забезпечення зовнішньо-релігійної стабільності (зміцнення міжнародного авторитету України як великої європейської держави, розвиток її національно-культурної самобутності та незалежності – наявність для цього ефективного механізму);

- розробка комплексної стратегії суспільно-політичного й духовного розвитку держави, зокрема у сфері забезпечення релігійної безпеки України;

- нагальною проблемою і важливим напрямком захисту прав і свобод громадян у релігійному житті є подолання міжцерковних і міжконфесійних конфліктів. Тому правоохоронна діяльність державних органів стосовно цього

питання повинна особливо активно здійснюватись і значною мірою сприяти подоланню цього специфічного виду правопорушення.

Таким чином, слід зазначити що, по-перше, важливим чинником мирного розв'язання конфліктів є виваженість позицій органів управління державної влади, всебічне обґрунтування необхідності вживання адміністративних заходів і застосування сили правоохоронних підрозділів для вирішення цих конфліктів, щоб такі дії не призводили до загострення ситуації. По-друге, сьогодення та складність предмету правового регулювання щодо права громадян на свободу совісті вимагає подальшого наукового дослідження та прогресивних, інноваційних рішень з приводу вдосконалення напрямків діяльності правоохоронних органів із захисту права громадян на свободу совісті.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Качурова С. В.

*Кушнір Д. В.,
студент 5 курсу факультету підготовки кадрів
для органів МВС України
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*

Правове регулювання релігійного життя в Україні. Шляхи вдосконалення

Здобувши незалежність Україна стала на шлях цивілізованих відносин з церквою поряд з європейськими країнами. Саме з цього часу бере початок юридичне закріплення та втілення в життя прав людини щодо вільного сповідання релігії.

Стаття 35 Конституції України закріплює право кожного на свободу світогляду та віросповідання. Це право включає в себе свободу сповідувати

будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Зі змісту цієї статті випливає вирішальна передумова для досягнення юридичної рівності в релігійній сфері, усунення дискримінації щодо віруючих або невіруючих. Закріпивши дане положення в Конституції України, законодавець зумів усунути релігію зі сфери державно-правового життя.

Для утвердження та забезпечення вільного права громадян сповідувати ту чи іншу релігію, як державі так і громадянам потрібно дотримуватись демократичних принципів, які закріплені в Основному законі держави.

Дотримання міжнародних актів, ратифікованих Верховною радою України, та чинних законів України сприяє активній реалізації права сповідувати свою релігію національними меншинами та іноземними громадянами. Зокрема у Загальній декларації прав людини 1948 року вказано, що під час здійснення своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати лише таких обмежень, які визначені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та задоволення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві.

Вкрай важливо створити надійні механізми захисту прав віруючих шляхом вдосконалення законодавства у цій сфері, зокрема чітко визначити права вірян та закріпити доступні процедури звернення як громадян України, так і громадян інших держав, осіб без громадянства до відповідних органів державної влади та суду, задля уникнення конфліктних ситуацій.

Актуальним є також питання щодо безкоштовної гуманітарної допомоги релігійних організацій з-за кордону. Згідно чинного законодавства, держава звільняє релігійні організації та окремих віруючих від сплати ввізного мита та ряду податків, але залишається питання, на протязі якого часу дана допомога проходить митний контроль та чи дістається кінцевої точки призначення. З метою врегулювання даного питання потрібно внести зміни до нормативно-

правової бази та прийняти ряд відомчих нормативних актів Державної прикордонної служби України, що дасть змогу якісно та оперативно проводити митний контроль і вчасно доставляти вантаж до місця призначення.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування повинні активно сприяти добродійній та милосердницькій діяльності релігійних організацій то об'єднань, шляхом підготовки і проведення різних благодійних заходів та програм, наприклад, допомога дитячим будинкам; будинкам пристарілих; багатодітним сім'ям; дітям-сиротам тощо.

Для досягнення ефективного правового регулювання у сфері релігії в Україні потрібно деполітизувати релігійне середовище, тобто блокувати усі спроби політичних партій і рухів та інших політичних формувань від використання релігійно-інституційних структур у своїх інтересах, наприклад, під час проведення виборів.

Наша держава в особі органів державної влади та органів місцевого самоврядування повинна сприяти розвитку релігійної самобутності корінних народів та національних меншин, їх взаємин з одновірцями з-за кордону.

*Науковий керівник: завідувач кафедри теорії держави та права, професор
- О. В. Петришин*

*Лазар В. Ю.,
студент 2курсу 4 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Сучасний стан православ'я в Україні в контексті державно-церковних відносин

В умовах сучасного релігійного Ренесансу в Україні одним із гостріших сучасних протиріч релігійного життя є розкол православ'я та утворення

паралельних конкуруючих між собою структур: УПЦ МП – Українська православна церква Московського патріархату, УАПЦ – Українська автокефальна православна церква, УПЦ КП – Українська православна церква Київського патріархату.

Православ'я в Україні на сьогодні є розколоне на три церковні організації. Предстоятелі двох з них мають патріаршу гідність, третя – найбільша – канонічно пов'язана з Московським патріархом. Непорозуміння на релігійному ґрунті залишаються серйозною перешкодою процесам внутрішньосупільної консолідації.

Міжконфесійні суперечки, що точаться, наочно засвідчують деструктивність «возз'єднання» України і Росії, трагізм багатовікової залежності української церкви від Московського патріархату, діяльність якого була і залишається нині тісно сплетеною з державною політикою спочатку московських царів, а потім – і більшовицьких вождів, під керівництвом яких знищувалася українська церква, її автокефалія. Одним із важливих питань для церкви є взаємини з державою. Для православних церков воно завжди було актуальним. На відміну від католицької церкви, яка, існуючи в інших умовах, здебільшого переймалася суто внутрішніми проблемами, православ'я задля свого виживання постійно мусило зосереджуватися на відносинах із владою. Цю «спадщину» непросто подолати і в нових умовах.

Слід добиватися деполітизації церковного життя, неутручання політичних і державних чинників у внутрішні справи церкви. Якщо події розвиватимуться по-іншому, то можна прогнозувати подальше загострення боротьби між церквами і конфесіями, яке може набирати й крайніх форм.

Вихід в єдиному – в толерантності, взаємній повазі, співжитті і співпраці різних церков. Світовий досвід переконує, що досягнення згуртованості принципово неможливе на шляхах формування ідентичності – політичної, національної, конфесійної. Цей процес надто складний і потребує, щонайперше, суспільної згоди всіх наявних в Україні церков. Сьогодні у світі застосовуються різні типи державно-церковних відносин. Так, за радянських часів церква була

відокремлена від держави, проте держава постійно втручалася у внутрішні справи церкви, обмежувала простір її канонічної діяльності, а сама церква займала маргінальне становище в суспільстві. Модель державно-церковних відносин в Україні за умов її незалежності є принципово відмінною, оскільки держава і церква визначаються як рівноправні суб'єкти державно-церковних відносин, кожен з яких діє у сфері своєї компетенції, взаємно підтримуючи один одного. При цьому релігійні організації діють у правовому полі держави, яка не втручається в справи церкви. Це підтверджується тим, що 24 квітня 1991 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про свободу совісті та релігійні організації», а через рік, 24 квітня 1992 року, – зміни і доповнення до цього закону та до відповідних статей Цивільно-процесуального кодексу. У статті 35 Конституції України проголошується свобода віросповідання, також те, що церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. Ця законодавча база стала основою для духовно-релігійного відродження, відкрила свободу релігійного волевиявлення громадян, повернення їм храмів, церковного майна, вирішення міжконфесійних суперечок.

Ще на початку 2009 року Предстоятель Української Православної Церкви Київського Патріархату, Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет заявив, що в Україні посилюються тенденції, які свідчать про те, що українське суспільство хоче мати свою незалежну автокефальну Церкву. У цьому контексті він відзначив позитивні кроки, які робить Українська Православна Церква в єдності з Московським Патріархатом. Також Філарет сказав, що віддалення УПЦ МП від Москви сприятиме якнайшвидшому об'єднанню Православних Церков в Україні в єдину помісну Церкву.

Поряд з цим, як би не розглядали оглядачі візит новообраного Предстоятеля Російської Православної Церкви, Патріарха Московського і всієї Русі Кирила в Україну, говорячи про політичний підтекст окремих його заяв, проте вже є очевидним вплив цієї події на пожвавлення міжправославного діалогу в Україні. Мотиви активізації цього діалогу можуть бути різними, але

наслідком візиту Патріарха Кирила стало посилення серед православних Церков України відчуття потреби почути один одного та пошуку шляхів до порозуміння.

Так, Архиєрейський Собор УАПЦ на своєму засіданні розглянув церковно-конфесійну ситуацію в Україні, що склалася після візиту Патріарха Кирила. За наслідками обговорення архієреї УАПЦ прийняли Звернення до Патріарха Вселенського Варфоломія, в якому попросили його благословення на входження УАПЦ до складу Вселенського Патріархату на правах автономії. Цей крок єпископат УАПЦ охарактеризував у Зверненні як «ліки, що зможуть зцілити рани на тілі Української Церкви».

Примітно, що трохи згодом на засіданні Синоду УПЦ МП його члени ухвалили рішення про поновлення діяльності Синодальної комісії по діалогу з УАПЦ, а також – створення робочої групи, відповідальної за підготовку діалогу з представниками УПЦ КП. Зі свого боку, Київський Патріархат загалом позитивно оцінив зазначене рішення та заявив про намір сформувати аналогічну робочу групу. Ухвалені рішення свідчать про новий етап у міжправославних відносинах, який не обіцяє бути простим, однак вселяє надію на поступове наближення до порозуміння.

Важливо відзначити, що приклад міжконфесійного порозуміння, який являється на всеукраїнському рівні, поступово наслідується духовними лідерами Церков і релігійних організацій регіонального рівня. У цьому контексті варто згадати консультативно-дорадчі міжконфесійні органи, які функціонують при обласних державних адміністраціях, інколи автономно чи при місцевих радах.

Майже у всіх областях України існує міжконфесійний діалог як у форматі незалежних інституцій, так і на «майданчиках» регіональних рад Церков і релігійних організацій при обласних державних адміністраціях, які були створені на виконання доручення Президента України від 8 липня 2005 року. При цьому лише в кількох регіонах України такі регіональні ради Церков і релігійних організацій відсутні, а в деяких областях створені лише формально,

що в свою чергу не сприяє гармонізації міжконфесійних відносин на цих територіях.

Загалом усі регіональні ради Церков і релігійних організацій в більший чи в меншій мірі сприяють налагодженню міжконфесійних відносин та діалогу на місцевому рівні. Однак їх діяльність здебільшого тільки формується та ще не повністю використовує наявний потенціал, достатній для забезпечення реального позитивного впливу на міжконфесійну ситуацію та вирішення актуальних проблем в регіонах.

Постановка питання про українську національну церкву розуміється як добрий намір формування міжконфесійної єдності, яка сприяла б властивими їй методами процесові консолідації українського народу.

Українсько-християнська злагода сприятиме державотворчим процесам. Можливо, саме шлях до великої мети – побудови української держави – приведе й самі конфесії до своєї української Християнської Асамблеї, а через неї і до канонічної патріаршої єдності в Українській Християнській Церкві, національній за формою і вселенській за суттю.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого - Барабаш О. В.

*Лозо Е. В.,
студентка 5 курсу 7 факультета
Національної юридической академии Украины
им. Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

Экологические взгляды экуменистов

Экуменическое движение относится к числу важнейших процессов, происходящих в современной религиозной и общественной жизни. Термин

«экуменизм» (от греч. – вселенная, весь обитаемый мир) имел и имеет довольно широкое употребление, однако как в богословской, так и в религиоведческой науке, а также в публицистике употребляют его в самых разных смыслах.

Экуменизм – идеология всехристианского единства. Экуменическое движение – за всемирное христианское единение, в более узком и общепринятом значении – движение за лучшее взаимопонимание и сотрудничество христианских конфессий. Целями экуменического движения является усиление влияния религии и выработка общехристианской социальной программы, пригодной для верующих, живущих в странах с различными социальными системами.

Экуменическое движение, которое представляет собой не только религиозный, но и социальный феномен, концентрирует внимание на сложных теоретических и практических проблемах, возникающих в современном мире. Одной из таких проблем является экологическая.

Идеологи экуменизма активно включились в охрану природы. В начале 80-х годов технократической угрозе они противопоставили свою религиозно-этическую концепцию, составленную под влиянием проекта Я. Тинбергена «Пересмотр международного порядка» и доклада «комиссии Брандта» об изменении механизмов эксплуатации ресурсов развивающихся стран. Вину за «разделение» человека и природной среды его обитания экуменисты возлагают на абсолютизацию библейских положений о господстве человека над природой. Мир экумена выступает как «экосистема», поэтому экологи и теологи призваны вместе строить «духовное жилище», в результате чего «вся экумена может стать жилищем бога».

При всей важности исчерпаемых ресурсов, экуменисты особо отмечают проблему возобновимых ресурсов (леса, рыбные запасы, луга, поля) и разрушения их способности к восстановлению. Ибо исчерпание конечных запасов неизбежно. Созидательное же использование возобновимых ресурсов предвещает изобильную жизнь в будущем. Но при эксплуатации исчерпаемых ресурсов следует предупреждать подрыв биоресурсов. Для устойчивой

экономики необходимо количество населения сбалансировать с возобновимой базой. За время индустриализации люди увеличили производительность естественных систем с помощью невозобновимых ресурсов, расщепляющихся материалов и минералов. Но даже при такой поддержке их продуктивность достигла предела и начала снижаться. Выход в том, чтобы определить достаточное количество полезных ископаемых, наш биофизический бюджет и жить в его пределах, повышая эффективность использования ресурсов. «Мы должны призвать к созданию общества, способного поддерживать себя, вместо современного, не способного поддерживать себя, глобального общества».

Экологический взгляд на природу, полагает экуменист Ч. Берч, включает жизненную этику, охватывающую все человечество в его бесконечной ответственности перед всем живым, ибо во взаимоотношениях высших и низших организмов «состоит конструктивный характер творения». Эколог, чтобы понять природу, должен думать как природа. В опыт человека, который плавает по океану, включены ближние водные просторы. Но океан простирается далеко за горизонт, и каждая его капля неразрывно связана с целым и с тем, что входит в конечный конкретный человеческий опыт. Подлинное значение экологии состоит в объединении взгляда на природу, общество и непознанные начала Вселенной. Среда – это процесс становления мира в упорядоченное целое из «хаоса» в «космос» при помощи божественного созидания – «теос». На уровне элементарных частиц, говорит Ч. Берч, уже достигнута стабильность. При организации клеток, растительных и животных форм еще существует возможность неудачных сочетаний. Переход к человеческим общностям дает меньшую интеграцию и предполагает «прогрессивную созидательность». Вселенная возникла без людей, теперь же она нуждается в них. Из окружающей среды к человечеству идет «созидательный вызов», весь объем которого еще не понят. Такая этика жизни преодолевает антропоцентрический и утилитарный взгляд на природу, хотя правило, по которому производство не должно разрушать природу, – это всего лишь принцип хорошего хозяйствования. Земля с сохраняемым экологическим

равновесием более ценна для человечества. Неразумное природопользование затрудняет справедливое социальное распределение и ведет не только к нарушению баланса экосистемы, но и к уничтожению самой жизни.

Экуменисты отстаивают концепцию «соответствующей техники», которая включает не только технику, в которой нуждается общество, но и соответствует развитию культуры, охране окружающей среды и требованиям самого населения. Так, чтобы уменьшить расход древесины в Непале, стали использовать способы постройки печей, принятые в Гватемале, где в свою очередь они были вдохновлены моделью, используемой в Гане. «Соответствующая техника» придает народам уверенность в себе, позволяет рассчитывать на собственные ресурсы, побуждает исследовать пути автономного развития, которое зависит от культурного наследия, народной «созидательной силы» и природной окружающей среды. Экспорт устаревшего оборудования превращает развивающиеся страны в рабочие придатки индустриальных стран. Поэтому важно поддерживать экономические модели, которые уважают культурное и экологическое наследие, обеспечивают производство необходимых товаров и плюрализм современных технологий и традиционных промыслов.

*Научный руководитель - доктор юрид. наук, профессор каф.
экологического права Национальной юридической академии Украины им.
Ярослава Мудрого, академик НАПрН Украины - Гетьман А. П.*

*Луценко О. Є.,
студентка 10 факультету 4 курсу
НЮАУ імені Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Порівняльний аналіз норм КК України щодо відповідальності за злочини проти свободи віросповідання з нормами КК інших держав

Захист основних прав і свобод людини і громадянина є першочерговим завданням кожної демократичної та соціальної держави. Саме на цьому наголошує ст. 35 Конституції України, де визначається, що кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

КК багатьох держав містять норми про відповідальність за злочини проти свободи віросповідання. Зокрема, у статтях (ст. 142 КК Грузії 1999 р., ст. 136 КК РФ 1996 р., ст. 190 КК Республіки Білорусь 1999 р., ст. 134 КК Киргизької Республіки 1997 р., ст. 161 КК України 2001 р. та ін.) встановлюється кримінальна відповідальність за порушення рівноправності людей залежно від їх ставлення до релігії, віросповідання, переконань. Злочином визначається пряме чи непряме обмеження прав людини, створення будь-яких переваг у зв'язку зі ставленням до релігії, а також образа релігійних почуттів осіб чи розпалювання ворожнечі у зв'язку з їх ставленням до релігії чи атеїзму (ст. 150 КК Латвійської Республіки 1998 р.).

У той же час, більшість КК не обмежується лише окресленими вище положеннями, криміналізуючи й інші діяння у сфері свободи віросповідання. Так, традиційним є визнання злочином незаконного перешкоджання здійсненню релігійних обрядів (ст. 151 КК Латвійської Республіки, ст. 138 КК Естонської Республіки 1992 р., ст. 180 КК України 2001 р. тощо).

До діянь, що порушують свободу віросповідання, належать посягання на особу і права громадян під виглядом здійснення релігійних обрядів. Відповідальність за такі дії передбачена в КК різних держав (ст. 185 КК Республіки Молдова 2002 р., ст. 147 КК Киргизької Республіки, ст. 181 КК України тощо).

У більшості країн криміналізовані діяння, що перешкоджають здійсненню права на свободу совісті та віросповідання (ст. 154 КК Туркменистану, ст. 157 КК Республіки Таджикистан, ст. 148 КК РФ, ст. 146 КК Киргизької Республіки, ст. 180 КК України тощо).

Щодо визначення ступеня тяжкості злочинів проти свободи віросповідання спостерігаються майже однакові підходи законодавців різних країн, як правило, такі діяння відносяться до злочинів невеликої тяжкості, і лише у деяких випадках – до злочинів середньої тяжкості.

Найбільш поширеним видом покарання за вказані злочини є штраф. Він передбачений у ст.ст. 136 та 148 КК РФ, 145 та 154 КК Туркменистану, 141 та 149 КК Республіки Казахстан, 178, 179, 180 КК України та ін. Окрім того, передбачена можливість застосування виправних робіт (ст. 149 КК Республіки Казахстан, ст. 148 КК РФ, статті 190, 195 КК Республіки Білорусь, ст. 141 КК Республіки Узбекистан і т.д.), арешту (ст. 157 КК Республіки Таджикистан, ст. 148 КК РФ, ст. 141 та ст. 149 КК Республіки Казахстан, ст. 138 Естонської Республіки, ст. 146 Киргизької Республіки , чч. 1, 2 ст. 180 КК України і т.д.), позбавлення волі (ст. 176 та ст. 185 КК Республіки Молдова, ст. 157 КК Республіки Таджикистан, ст. 141 та ст. 149 КК Республіки Казахстан, ст.178, 179, ч. 1 ст. 181, ч. 2 ст. 181 КК України і т.д.), а також позбавлення права займати певні посади і займатися певною діяльністю в якості основного (ст. 195 КК Республіки Білорусь, ч. 1 ст. 141 КК Республіки Узбекистан, ч. 2 ст. 155 КК Грузії і т.д.), або додаткового покарання.(ст. 190 КК Республіки Білорусь, ч. 2 ст. 142 та ч. 2 ст. 155 КК Грузії і т.д.).

Отже, можна дійти висновку, що кримінальне законодавство зарубіжних країн та України мають схожі тенденції щодо криміналізації посягань на

свободу віросповідання. В той же час, поза увагою українського законодавця залишились певні відносини, яким, на нашу думку, варто було б надати кримінально-правовий захист. Наприклад, слід закріпити кримінальну відповідальність за розголошення таємниці сповіді, окремою нормою виділити примушування священнослужителя до давання свідчень тощо.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. кафедри кримінального права Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Зінченко І. О.

*Львова І. В.,
студентка 2 курсу 7 факультета
Національної юридической академии Украины
им. Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

Позиция Ватикана по отношению к современным методам планирования семьи

Нобелевская премия 2010 года по медицине и физиологии присуждена английскому ученому Роберту Эдвардсу, создателю метода экстракорпорального осеменения. Католическая церковь строго осудила присуждение данной награды отцу миллионов «детей из пробирки». После того, как никто не отреагировал на оскорбленное самолюбие католиков, они открыто назвали премию Нобеля – делом, неугодным Богу.

Разработки Р. Эдвардса помогли миллионам семей, раньше не имевших детей и мечтавших завести ребенка. Именно он, вместе с гинекологом Патриком Стептоу, основал 1-ый в мире центр по искусственному оплодотворению. Сейчас 1-2 ребенка из каждой сотни детей возникают на свет именно благодаря методу ЭКО, а на данный момент в мире проживают приблизительно 4 млн. человек, бывшие, в свое время, «детьми из пробирки».

Присуждение Нобелевской премии Р. Эдвардсу возмутило Ватикан. Папская академия жизни при Ватикане посетовала, что изобретатель ЭКО не учел нравственную сторону этого вопроса. По их мнению, «из-за ошибки Эдвардса в мире есть холодильники, наполненные человеческими зародышами. В лучшем случае их перенесут в утробу, но большинство будет просто выброшено или умрет». Международная медицинская ассоциация католиков считает, что метод ЭКО не решает проблему бесплодия. По ее мнению, цена такого счастья слишком велика. В Нобелевском же комитете заявляют, что разработки Эдвардса сделали возможным лечение бесплодия, от которого страдают около 10% пар по всему миру.

В рамках отношения Католической церкви к вопросу планирования семьи, методы искусственного зачатия отнюдь не являются единственной проблемой. В дополнение к сказанному, католическая церковь запрещает развод (за исключением особых обстоятельств) и применение искусственных методов контрацепции. И как говорилось в одном из последних заявлений Бенедикта XVI, даже «возможность профилактики СПИДа не является официальным признанием Римско-католической церковью использования презервативов». Наряду с данными вопросами, существует и следующий – аборт. Здесь, как и во многих других вопросах, возникших на почве современной жизни, церковь стоит на консервативных началах, строго осуждающих и запрещающих данное действие.

Подводя итоги, можно сказать следующее: т.к. позиция католической церкви базируется не только на текстах Святого писания, но и на энцикликах римских пап, ортодоксальные церковные учения и сегодня сохраняют свою полную силу, независимо от того, как изменилось человеческое общество. В наши дни некоторые представители католического духовенства полагают, что некоторые из приведенных суждений устарели, и выражают серьезные сомнения в их обоснованности. В итоге складывается такая ситуация, когда даже внутри самой католической церкви находятся люди, которые критикуют

ее, упрекая в том, что она не смогла и не может дать людям реалистичные сочувственные ответы на их действительные проблемы.

Ватикан также высказался практически против всех современных методов, используемых для преодоления бесплодия, включая искусственное осеменение, экстракорпоральное оплодотворение и суррогатное материнство.

Научный руководитель: доцент кафедры логики Национальной юридической академии Украины имени Ярослава Мудрого – Качурова С. В.

*С. И. Маковецкая
докторант кафедры юридических дисциплин
Христианского гуманитарно-экономического
открытого университета (г. Одесса)*

Правовое регулирование христианского образования в Украине

Говоря о проблемах правового регулирования христианского образования, в первую очередь необходимо определить, что мы вкладываем в понятие «христианское образование». В данном случае, следует рассматривать христианское образование в широком смысле, т.е. возможность получения высшего образования в христианских университетах и других учреждениях.

Необходимо подчеркнуть, что Украина традиционно христианское государство и поэтому необходимо предусмотреть возможность изучения христианских ценностей путем введения в законодательную базу норм, регулирующих христианское образование.

Церкви на протяжении всего периода их существования всегда занимались образовательной деятельностью. Свято-Успенский, Киево-Печерская и Почаевские Лавры отличались не только своей религиозной деятельностью, но и были значимыми культурными и образовательными центрами. По их

инициативе были образованы и функционировали известные во всей Европе школы, коллегии и академии (Острожская академия, 1575 г., Киево-Могилянская академия, 1615 г.). Следует так же отметить, что первые в мире университеты были христианскими (Болонский, 1088 г. и Парижский, 1257 г.).

В Украине, уже в период независимости, так же были созданы университеты с духовно-светским образованием, которые многое позаимствовали из исторического опыта христианских университетов (Донецкий христианский университет, Ивано-Франковский университет права имени Короля Даниила Галицкого, Киевский христианский университет, Международный христианский университет, Таврийский христианский институт, Христианский гуманитарно-экономический открытый университет и др.) Христианские университеты считаются лучшими в мире по качеству обучения, лидерами высшего образования. Система христианского воспитания и обучения основана на Библии. В современной Украине существует проблема правовой неурегулированности духовно-светского образования.

Закон Украины «О высшем образовании» предоставил возможность решить достаточно широкий круг вопросов высшего образования, он регулирует деятельность только светских государственных учебных заведений, но никак не христианских и не духовно-светских. Следует так же отметить, что в указанном Законе нет такого понятия как «христианское образование».

В Конституции Украины заложено право на образование, но право выбора трудно осуществить на практике. Согласно Законам Украины «О свободе совести и религиозных организациях» и «Об образовании», в Украине образование отделено от церкви, а в Конституции лаконично сказано, что церковь и религиозные организации отделены от государства (ч. 3 ст. 35). Хотя в ст. 53 Конституции провозглашается право каждого на образование, но сжатость норм позволяет каждому толковать их по-разному. Следовательно, этот принцип в современной Украине следует толковать, как отделение именно государственного образования от христианского. В то же время, общественная организация, в том числе и христианские университеты согласно ст. 6 Закона

Украины «Об объединении граждан», свободна в выборе направлений своей деятельности, христианское образование не является запрещенным для общественных организаций видом деятельности. Статьей 6 Закона Украины «О свободе совести и религиозных организациях» предусмотрено, что граждане могут изучать религиозное вероисповедание и получать религиозное образование индивидуально или вместе с другими.

Вместе с тем, религиозное и духовно-светское образование предусмотрено Всеобщей декларацией прав человека (ООН, 1948 г.), Европейской конвенцией по правам человека (1957 г.), Международным пактом о гражданских и политических правах (ООН, 1966 г.), Первым протоколом Конвенции о защите прав и основных свобод человека (1950 г.), Конвенцией ЮНЕСКО «О борьбе с дискриминацией в сфере образования» (1960 г.), Декларацией ООН «О ликвидации всех форм нетерпимости и дискриминации на основе религии» (1481 г.).

Подытоживая вышеизложенное, следует сказать, что, во-первых, высшее образование нуждается в основательном реформировании в соответствии с потребностями современного общества, темпами научно-технического развития. Во-вторых, развитие высшего образования в основном основывается лишь на государственной форме собственности, хотя необходимо соответствующее изменение и создание условий для развития высших научных заведений, основанных на других формах собственности, таких как христианские университеты, в-третьих, все глубже и глубже ощущалась проблема законодательной неурегулированности в этой сфере, необходима существенная доработка и совершенствование. Следует предусмотреть в Законе Украины «О высшем образовании» и «Об образовании» конфессиональную общественную аккредитацию именно христианского образования, а так же предоставление юридического права христианским университетам, которые бы объединяли конфессионально направленное религиозное образование и общегосударственные стандарты образования и приравнивание дипломов христианских университетов к дипломам государственным. Необходимо, чтобы

правительство создало благоприятные условия дальнейшего развития христианского образования, интересы которого не учтены Законами Украины «Об образовании» и «О высшем образовании». Сегодня этот вопрос остается открытым...

*Научный руководитель: Ректор ХГЭУ, академик УЭАН, доктор
экономических наук, профессор – Крыжановский Р. А.*

*Малишкіна Н. О.,
студентка 4 курсу 10 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Порушення права особи на свободу віросповідання при реєстрації релігійних організацій в Україні

Функціонування релігійних організацій у суспільстві має об'єктивно необхідний характер. Вони становлять особливу форму задоволення релігійних потреб. Саме такі потреби визначають суть і призначення релігійних організацій, напрями, способи і методи їх діяльності, що регламентуються законодавством. В Україні правовий статус релігійних організацій регламентується Конституцією України та Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року, який істотно застарів як з моральної, так і з правової точки зору.

Колективне сповідування релігії в Україні без створення релігійної організації є значно ускладненим. Це необхідно практично для будь-якої «культурної діяльності»: винайму приміщення, здійснення публічних богослужінь, друку та поширення літератури, а для заміни військового обов'язку на проходження альтернативної служби особа повинна належати до

zareєстрованої організації, котра включена до переліку «організацій, учення яких не допускає застосування зброї».

Відповідно до статті 7 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року, релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій.

Законодавець передбачає, що релігійні громади можуть існувати легально без реєстрації, оскільки право організовувати богослужіння, навчатися й учити релігії чи переконань, поширювати власні переконання та багато інших впливають безпосередньо з права на релігійну свободу людини й не повинне залежати від правового статусу організації. Важливо підкреслити, що для деяких релігійних груп можливість існувати без реєстрації є надзвичайно важливою, оскільки відсутність будь-яких контактів з державною владою вважається частиною їх віровчення.

У Загальній декларації прав людини від 10 грудня 1948 року зазначається, що право на створення релігійної організації є невід'ємною частиною загального права на асоціації, а тому різний режим реєстрації об'єднань громадян і релігійних організацій є навряд чи необхідним у демократичному суспільстві.

Аналіз практики створення релігійних організацій свідчить, що існують наступні порушення права на свободу віросповідання при їх реєстрації:

1) Законодавство визначає вичерпний перелік правових форм релігійних організацій з наперед установленою законом системою їх управління. Це є виразним порушенням як права окремих осіб самим визначати форму власного релігійного об'єднання, так і права на автономію самої релігійної групи, елементом якої є самостійне визначення своєї структури та незалежність в управлінні. Так, наприклад, українське законодавство фактично не дозволяє створення харизматичних релігійних організацій, оскільки за законом вищим органом будь-яких релігійних організацій є загальні збори віруючих, що

суперечить настановам багатьох релігій та вірувань. Також, не дозволяється й реєстрація Церкви як юридичної особи – реєструється лише виконавчий орган об'єднання релігійних громад.

2) Наявність подвійної реєстрації: перша реєстрація – здійснюється прискіплива перевірка віровчення на відповідність законодавству (статуту релігійної організації), друга реєстрація – набуття статусу юридичної особи в загальному порядку, як для всіх підприємств, установ і організацій.

3) Термін реєстрації є дискримінаційним щодо інших об'єднань і явно не виправданим. Відповідно до закону він становить один місяць, а в деяких випадках цей строк може бути продовжено до 3 місяців.

4) Законодавство не визначає чітких підстав відмови в реєстрації релігійної організації. Законодавство також не визначає наскільки детальною повинна бути відмова в реєстрації, хоча з неї мало би бути чітко зрозуміло, в чому полягає порушення. Також, законодавство не визначає наскільки допустима невідповідність положень статуту релігійної організації українському законодавству: чи це проста текстова розбіжність, чи це істотна розбіжність в цілях і діяльності організації, що на практиці призведе до порушень законодавства.

5) Законодавство не дозволяє іноземцям, що навіть постійно проживають в країні, засновувати релігійні організації.

Загалом, як зазначає Європейський суд з прав людини, Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року бракує послідовності та передбачуваності. Крім цього, слід привести українське законодавство у відповідність до вимог Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, а саме ст. 9, 11 (ці статті встановлюють право на свободу думки, совісті та релігії і право на свободу зібрань та об'єднання), у світлі судової практики Європейського суду з прав людини.

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Веніславський Ф. В.

*Малюта Я. В.,
студент 2 курсу, 9 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Природа релігійних вірувань у праці Зігмунда Фрейда «Майбутнє однієї ілюзії»

Завдяки оригінальності та революційності ідей праці австрійського психолога та невролога З. Фрейда становили та становлять великий інтерес для науковців. У своїх роботах вчений робить акцент на практичному аналізі явищ суспільного життя, використовуючи при цьому свої професійні знання.

Досліджуючи явища культури, засновник методу психоаналізу приділив велику увагу їх ключовій складовій – релігії. Особливо чітко ці дослідження проявляють себе у написаній в 1927 році праці «Майбутнє однієї ілюзії».

Розмірковуючи над тим, що характерною рисою будь-якої ілюзії є її походження з людського бажання, і вона близька в цьому аспекті до «маячних ідей» в психіатрії, Фрейд тим самим визначає сутність релігії. У божевільній ідеї ми виділяємо як істотну рису протиріччя реальності, ілюзія ж не обов'язково повинна бути помилковою, тобто нездійсненою, або суперечливою реальності.

Закономірність її появи, еволюції та поширення він обґрунтовує тим, що, на його думку, джерела виникнення вірувань лежать в основі дитячого комплексу незахищеності. Мати, що тамує голод дитини, стає першим об'єктом його любові і першим захистом проти всіх небезпек, що загрожують із зовнішнього світу, першим притулком від страху. У цій функції мати скоро витісняється більш сильним батьком, за яким функція захисту з тих пір закріплюється на весь період дитинства. Батька не в меншій мірі бояться, ніж тягнуться до нього і захоплюються ним. Коли, доросліючи, людина помічає, що

вона ніколи не перестане мати потребу в захисті від небезпек, які оточують її, вона стає вірити у сили, які наділяє рисами батьківського образу, створює собі богів, яких боїться, яких намагається схилити на свій бік і яким, безперечно, доручає себе, як захисникам. Таким чином, спосіб, яким дитина долала свою дитячу безпорадність, наділяє характерними рисами реакцію дорослого на свою, мимоволі визнану ним, безпорадність, а такою реакцією і є формування релігії.

Продовжуючи цю думку, Фрейд уточнює і формує висновок, що культурна значимість релігійних уявлень пов'язана з тим, що вони дозволяють компенсувати почуття безпорадності, що виникає у людини перед силами природи. Людина, як і раніше, залишається беззахисною, однак позбувається паралізуючої безпорадності перед безособовими силами. При цьому сили природи перетворюються не просто в людей: їм надається батьківський характер, вони стають богами. Накопичення знань про природу позбавляє її антропоморфних рис. Однак збереження безпорадності людини обумовлює і збереження богів. Боги, згідно Фрейду, виконують три основні функції: усувають жахи природи, примиряють із жорстокістю долі, і, перш за все, із смертю, винагороджують за страждання і обмеження, що супроводжують людину в житті. Релігія, стверджує Фрейд, подібна загальнолюдському неврозу нав'язливості, виникаючи з Едіпового комплексу, вона, як і сам невроз, має бути подолана в ході людського розвитку. Окрім того, релігія відображає схожість з аменцією (галюцинаторна сплутаність), включаючи в себе породжені бажанням ілюзії і заперечення дійсності. Фрейд стверджує необхідність заміни релігійного виховання інтелектуальним, орієнтованим на науку.

Підсумовуючи сказане, варто відзначити, що наскільки суперечливими є погляди Зігмунда Фрейда, на стільки ж вони є привабливими з точки зору подальшого дослідження.

Можна скільки завгодно наполягати на надмірному захопленні Фрейда психічними порушеннями та відхиленнями людського мозку і психіки в цілому,

однак не можна не відмітити практичну обґрунтованість та послідовність його поглядів.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Качурова С. В.

*Мастюгін Д. І.,
студент 2 курсу 4 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Феномен синтезу політики та релігії в сучасному українському суспільстві

Держава і церква – це найважливіші форми суспільного буття. Вони протягом багатьох століть існують і функціонують поряд. Актуальність моєї теми полягає в тому, що існує проблема надмірної взаємопов'язаності політичних та релігійних процесів в Україні. Це відбувається навіть попри існування нормативно закріпленого положення про відокремлення держави від церкви. Зазначені процеси мають місце через те, що між розвитком політичної та релігійної системи існує взаємозв'язок, в основі якого лежить соціальний розвиток, диференціація та інтеграція суспільства. Наявність такого зв'язку між релігією та політикою очевидна. Релігія ніколи не означала тільки віру в Бога і в потойбічне життя, здійснення релігійних обрядів. Релігія по-своєму пояснює реально існуючий світ і регулює реальні відносини між людьми.

В Україні широкого розмаху набирає політизація суспільного життя. Вона охоплює різні сфери, зокрема релігійно-церковну. Оскільки діяльність релігійних організацій відбувається в певному політичному просторі, а суспільно-політичні погляди віруючих виявляються в релігійній формі, то

партії, а також окремі політики все частіше виявляють зацікавленість релігією, релігійно-церковним життям. Особливо, ця ситуація прослідковується під час виборів. Для досягнення своїх цілей вони намагаються спертися на авторитет релігії, який в українському суспільстві є досить високим і стабільним. У зв'язку з цим ті чи інші конфесії нерідко стають об'єктами впливу партій і політиків різної орієнтації.

Опосередковано про високий рівень політизації релігії свідчить також і той факт, що для визначення статусу українських церков останнім часом у вжитку почали з'являтися такі суто політичні терміни як «незалежність» і «самостійність» замість традиційно усталених церковних понять «автономія» чи «автокефалія». Слід зазначити, що не лише політики намагаються використовувати релігійні організації, а й самі церкви, їхні ієрархи, духовенство, частина рядових віруючих теж орієнтуються на певні політичні сили. Вони не тільки не чинять спротиву втягуванню їх у політику, а, навпаки, самі добровільно прилучаються до неї. Деякі з них відкрито співпрацюють з тими чи іншими політичними партіями, виступають під їхніми знаменами та гаслами.

Активно ми спостерігали маніпуляцію та вплив на віруючих під час виборів президента України 2004 року. На сьогоднішній день під час передвиборчої кампанії 2010 року відбулося декілька подій, які напряду засвідчують вплив релігійного чинника на політичне життя сучасної України. Зокрема, це приїзд із благою метою патріарха Кирила, а також те, що саме цей патріарх був присутній на інавгурації Президента України Віктора Януковича. До цього можна додати той факт, що в багатьох регіонах заходу та півдня України на виборах до місцевих органів влади балотувалися церковнослужителі, що викликало багато критичних коментарів.

Якщо політичні угруповання, окремі політики, консолідуєть з певними конфесіями, намагаються розширити коло своїх прихильників за рахунок віруючих, то релігійні організації через союз з партіями хочуть бути причетними до політичних процесів і подій у державі, впливати на них,

захищати та лобіювати свої інтереси у владних структурах. За наявності в Україні понад 180 політичних партій та близько 70 релігійних течій це призводить до переплетіння поліконфесійності з багатопартійністю.

Політизація релігії виявляється також у спробах комплектування органів місцевої виконавчої влади на конфесійній основі. Це призводить до того, що представники владних структур на місцях, депутати органів місцевого самоврядування, осередки політичних партій та громадських організацій, окремі політики, демонструючи свою політичну та конфесійну орієнтацію, нерідко надають підтримку та протегують одним церквам, зневажаючи інтереси інших, що суперечить п. 5 ст. 5 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації». Внаслідок таких дій владних структур створюється ситуація, за якої одна й та сама релігія, церква в одних регіонах України існує на правах панівної, а в інших – як переслідувана.

Так, в суспільно-політичному та релігійно-церковному житті України спостерігається принаймні дві тенденції. Одна з них – посилення конфесійної орієнтації партій, друга – набуття релігійними організаціями політичної спрямованості. Тобто йдеться про одночасний процес політизації релігії та оцерковлення (сакралізації) політики.

Ці процеси є негативними для сучасної України тому, що:

1. Відбувається порушення чинного законодавства про релігію і церкву, зокрема таких його основоположних принципів, як відокремлення церкви від держави, рівність релігій перед законом, невтручання релігійних організацій у вибори на боці тих чи інших політичних сил. Насамперед порушується ст. 35 Основного Закону. Також часто зневажаються стет. 5, 30 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», міжнародні нормативно-правові акти, які ратифіковані ВР України.

2. Зазначені процеси небезпечні своєю здатністю посилювати соціальну напруженість та протистояння в суспільстві як на політичному, так і на релігійному ґрунті, жити міжцерковний конфлікт, яким ще й досі охоплено в Україні сотні населених пунктів.

3. Виникає загроза перенесення партійно-політичної та релігійної конфронтації на етнонаціональний ґрунт. Етнонаціональні ж конфлікти, як показує досвід окремих країн, є затяжними й мають небезпечні наслідки.

4. Політизація конфесійних відносин та оцерковлення політики здатні спричиняти й посилювати процес регіоналізації України, який загрожує її територіальній цілісності. Останнім часом ми бачимо як маніпулюють нашою свідомістю, нав'язуючи штучно створений конфлікт, який утворився між Заходом та Сходом в Україні, який на сьогоднішній момент є реальною небезпекою для нашої держави, бо створив справжній розкол, сепаратистські настрої.

Таким чином, зв'язок політики з релігією за умов сучасних суспільно-політичних та конфесійних реалій України, веде до посилення політичного й міжцерковного протистояння і зводить майже нанівець інтеграційні можливості релігії у суспільстві. Однак, існують і позитивні моменти в таких процесах, хоча на мою думку, їх набагато менше. Так, політизація релігії дає можливість віруючим та духовенству різних конфесій активніше залучатися до процесів розбудови української держави, відродження духовності та моральності. В сучасному українському суспільстві досягти повної ізольованості релігії від політики і політики від релігії нереально, оскільки як одна, так і друга сторона зацікавлені у взаємодії і співпраці.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Барабаш О. В.

*Мерник А. М.,
аспірант Інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування НАПрН України
(м. Харків)*

Релігійна організація як інституція громадянського суспільства

В період побудови демократичної, правової, соціальної держави та поступової ліквідації негативного впливу тоталітарного минулого в Україні відбувається процес переосмислення та оновлення багатьох соціальних цінностей, які виступають фундаментом духовного розвитку та цілісності людського існування. До таких базових цінностей відносяться свобода світогляду і віросповідання. Саме тому питання функціонування релігійних інституцій громадянського суспільства сьогодні є досить актуальним в нашій державі.

Якщо проаналізувати світовий досвід функціонування релігійних організацій в різних за формами державах, то в сучасній Україні створено демократичне підґрунтя для розвитку релігійних інституцій громадянського суспільства. Держава не тільки проголошує, але й намагається гарантувати втілення принципу свободи світогляду в громадянське життя українського соціуму. Зокрема стаття 35 Конституції України закріплює, що кожна особа має право на свободу світогляду і віросповідання. У цій же статті Основного Закону закріплені такі фундаментальні положення, як відокремлення церкви від держави, заборона визнання державою жодної релігії як обов'язкової, можливість відправляти релігійні культи й обряди. Правовий статус релігійних організацій регламентується і Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації», який відображає позитивні зміни у ставленні українського суспільства до прав людини, свободи совісті та релігійних організацій як інституції громадянського суспільства.

Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з релігійних організацій. Вони утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати свою віру.

Важливу роль у розбудові громадянського суспільства відіграють його інституції: політичні партії, громадські об'єднання, релігійні організації тощо. Проте, саме релігійні організації серед інституцій громадянського суспільства, відповідно до соціологічних опитувань, отримали високий рівень довіри з боку громадян нашої держави. Згідно з відомостями Державного комітету статистики України станом на 1 липня 2009 р. в нашій державі зареєстровано 21828 релігійних організацій. Тому позитивний вплив релігійних організацій на український соціум необхідно використовувати для розбудови громадянського суспільства в Україні.

Характер і напрямок впливу релігійних організацій на суспільство в цілому й окремі його інститути виявляються в функціях релігійних інституцій. По-перше, завдяки світоглядній функції релігійні організації формують сукупність поглядів, норм і цінностей, стереотипів, які визначають характер поведінки індивіда у суспільстві. По-друге, релігійні інституції є чинником інтеграції окремих суспільних, расових та етнічних груп, а також суспільства в цілому, стабілізації або, навпаки, дестабілізації відносин у громадянському суспільстві, спрямованості соціально-культурного прогресу. По-третє, релігія відіграє регулятивну роль. Релігійні ідеї, погляди, уявлення, ціннісні установки створюють своєрідні норми соціально припустимої і схвалюваної поведінки, а релігійні об'єднання, в свою чергу, виступають гарантами їх втілення в повсякденне життя.

Таким чином, релігійні організації сприяють досягненню консенсусу між державою та українським соціумом, наявність якого є обов'язковим для демократичного громадянського суспільства. Значення релігійних організацій, як інституцій громадянського суспільства, останнім часом постійно

підвищується. Адже виконуючи функції, які покладені на церкву, релігійним організаціям вдалось заповнити ідеологічну пустоту, яка утворилась в Україні після отримання суверенності.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що релігійні організації здійснюють великий вплив на розвиток громадянського суспільства в Україні, яке є необхідним елементом побудови правової, демократичної та соціальної держави. Тому головними завданнями української держави повинно стати забезпечення конституційного права на свободу світогляду і віросповідання, створення необхідного фундаменту для подальшого розвитку релігійних організацій в Україні та вирішення питань, які гальмують розвиток цих інституцій громадянського суспільства.

*Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, завідуючий
кафедри теорії держави та права НЮОУ імені Ярослава Мудрого, академік,
Віце-президент НАПрН України – О. В. Петришин*

*Мироненко В. В.,
студент 2 курсу 1 факультета
Национальной юридической академии Украины
имени Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

Угроза влияния антихристианской музыкальной индустрии на динамику «религиозных» преступлений в Украине

В сфере музыкальной индустрии существует множество музыкальных жанров. Одним из наиболее экстремальных жанров музыки является блэк металл.

Существенно более важную, чем в других «металлических» жанрах, играет роль идеология и тематика этого стиля. Изначально блэк металл сформировался

на почве антихристианской идеологии, поэтому многие группы эксплуатируют сатанистскую, антихристианскую и оккультную тематику. Наиболее радикальное направление блэка – True Black metal (правильный блэк металл) зачастую граничит с экстремизмом. В отличие от остальных направлений металла, идеология в блэке зачастую играет большую роль, чем музыка. Тематика подавляющего большинства традиционного блэка включает сатанизм, дьяволопоклонничество, антитеизм, атеизм, язычество.

Данный музыкальный жанр нашел распространение практически по всему миру, хотя популярным блэк металл никогда не был по причине экстремизма. Популярен этот жанр в определенной степени и в Украине. Более того, процент популярности этого жанра в Украине является одним из самых высоких в мире. Причиной этого служит возрождение древнерусских языческих традиций на территории Украины, которые, по своей сути, содержат в себе крайне негативное отношение к христианству, как к «не родной вере», которая была насажена славянам насильно в 988 году князем Владимиром Великим. Именно такая тематика и лежит в основе творчества украинских блэк металл групп. Наиболее известные представители отечественной сцены блэк металла: Nokturnal Mortum, Dub Buk, Khors, Drudkh (все – из Харькова), Dusk Chapel (Донецк), Финист (Харьков), Громм (Чернигов), Knell (Киев), Lucifugum (Житомир/Николаев), Tangorodream (Донецк), Семаргл, Valfor (обе группы из Киева), Nagual, DRIFF, Святогор (все – из Харькова). Центром украинского блэк металла является Харьков – в этом городе ежегодно проводится фестиваль Коловорот, посвященный блэку металлу.

Каким же образом блэк металл может повлиять на динамику религиозных преступлений в Украине? Логично предположить, что содержание текстов песен определенных музыкальных исполнителей может являться причиной радикальной реакции некоторых слоев населения, которые относятся к христианству крайне негативно. Отчасти это верно. В песнях многих групп, играющих блэк металл, содержатся призывы к насилию по отношению к церкви, православию, памятникам архитектуры, которые имеют отношение к

истории христианства в Украине (вопрос обеспечения сохранения памятников истории Украины со стороны государства гарантируется ст. 54 Конституции Украины). Например:

*«Христианский пароль – жидовская кровь,
Что кровь пролила на лучи Коловрата.
Меч в руке, кишки на клинке –
Такова должна быть Расплата!
Расплата за кровь наших Отцов,
За боль Матерей Расплата,
За лживость речей, за постройку церквей
Жидовское племя должно быть распято!
(Nokturnal Mortum – Черный ворон)».*

Вполне естественно, что каждый может интерпретировать тексты песен по-разному, но для лиц с антихристианской позицией и радикальными религиозными взглядами это может послужить призывом к совершению определенных правонарушений. Примером может служить случай 1992 года в Стокгольме, когда фанатка антихристианской группы Burzum Сууви Мариотта Пуурунен, под влиянием текстов песен этой группы, совершила поджог квартиры лидера группы Therion Кристофера Йонсена.

Нередки случаи, когда преступления на религиозной почве совершались и самими участниками групп, играющими блэк-металл. В этом вопросе мы также можем обратиться к иностранному опыту. В 1992 году была совершена серия поджогов древних церквей Норвегии. К этим событиям был причастен Варг Викарнес – единственный участник группы Burzum, который также был одним из лидеров норвежской антихристианской организации «Черный Круг». На данный момент Викарнес является примером для всех групп, играющих блэк-металл, в том числе и украинских.

На данный момент в Украине нет официально зафиксированных прецедентов причастности музыкальных коллективов к преступлениям, совершенным на религиозной почве. Но, как показал иностранный опыт,

деятельность блэк металл групп приводит к серьезным последствиям для общества и государства. Примером может служить пожар в часовне Свято-Духовской церкви в селе Вытелевка Кицманского района Буковины (Западная Украина). Одной из версий является поджог. Однако доказать это юридически не удалось.

Осуществление права граждан на свободу интеллектуального творчества гарантируется ст. 54 Конституции Украины. Но сфера интеллектуального творчества музыкальных коллективов, играющих блэк металл, отображает религиозные взгляды участников этих музыкальных коллективов. Право на свободу мысли и слова, на свободное выражение своих взглядов и убеждений закреплено ч. 1 ст. 34 Конституции Украины, а в соответствии с ч. 3 ст. 34 осуществление прав, закрепленных этой статьей, могут ограничиваться законом в интересах сохранения общественного порядка с целью предотвращения преступлений, охраны здоровья населения, для защиты репутации или прав других граждан. Т.е. в случае, если действия определенных лиц, связанные с их религиозными взглядами и убеждениями, будут нарушать права и свободы человека и гражданина, то государство, государственные органы и должностные лица должны в установленном законом порядке реагировать на данные правонарушения.

Научный руководитель: к.ю.н., ассистент кафедры логики Национальной юридической академии Украины имени Ярослава Мудрого – Войтенко Д. А.

Юридичний аспект втілення християнських ідей правосуддя в судовій владі

Загальноприйнятими принципами (основними, керівними началами, засадами, які пронизують, наповнюють) судочинства є наступні: принцип справедливості, принцип обґрунтованості, принцип всебічності розгляду справи, принцип верховенства права, принципи повноти і об'єктивного розгляду справи і так далі.

Проаналізувавши їх зміст та призначення можна прийти до висновку, що більшість з них не тільки сягає своїм корінням у римську традицію держави і права, а й є прямим чи опосередкованим впливом християнських ідей на погляди правосуддя і судову владу зокрема.

Однак, зазвичай ми не звертаємо достатню увагу на всі аспекти впливу християнства на формування і функціонування світської судової влади, зосереджуючи лише свої погляди на церковні суди, їхню природу, структуру та зміст діяльності, що є невиправданим та гальмує розвиток правничої думки у цьому напрямку.

Зрештою, на нашу думку, відділення держави і державної влади від церкви і релігійної влади аж ніяк не можна сприймати як унеможливлення впливу релігійних (християнських) ідей на природу, зміст та форму судочинства.

Цікавим фактом є те, що етимологія слова «правосуддя» в українській мові розкривається через декілька можливих варіантів, серед яких можна підкреслити наступні: 1) це суд по праву або 2) суд по правді. Вказане нами слово почало використовуватись ще тоді, коли «правда» ототожнювалась з сакральним значенням права, як елементу божественного походження, а відтак

здійснення правосуддя – це реалізація божественної волі на землі, реалізація сакральної справедливості.

Звернемо увагу і на те, що раннє християнство досить негативно відносилось до функціонування системи римського правосуддя. На це були досить вагомі підстави, зокрема: Апостол Павло, по своєму статусу – римський громадянин, був не тільки обізнаним з римським правом, а й активно його використовував у суді для захисту від закидів і відвертих нападів іудеїв. Однак, всі його намагання знайти справедливість, обґрунтованість, всебічність, повноту та верховенство права в римському суді закінчились невдало, що може свідчити про неефективність римської судової системи. Зрештою, підтвердженням тези, що раннім християнством критично оцінювалася діяльність римських судів є те, що Апостол Павло в одному із своїх послань вказував віруючим не звертатися до світських судів, якщо виникає спір поміж віруючими, а звертатися до мудрих і розсудливих людей в межах християнської общини.

Отже, уже на цьому етапі формується суд з потужним впливом християнських поглядів на здійснення правосуддя. Разом з тим, наголосимо, що мова йшла не про створення суду, який мав би займатися якимись суто релігійними чи духовними суперечками, а мова йшла про створення суду, який розглядав по суті усі майнові і немайнові спори поміж віруючими певної общини, а відтак не спираючись на примус держави, фактично перебрав на себе всі функції «римського» суду.

А в чому ж суть все ж таки впливу християнських поглядів на саме правосуддя? На нашу думку, відповідаючи на це запитання необхідно звертати увагу не тільки на етап зародження і розвитку християнства, як соціокультурного і духовного явища, а розпочати ще з десяти заповідей, які передав Бог для ізраїльського народу через пророка – Мойсея, зокрема в них уже йшла мова про справедливий суд. Отже, багато поглядів і ідей щодо судочинства, виходячи з Старого Заповіту, були зароджені саме в Ньому. В

свою чергу, християнство визнає авторитет Старого Заповіту і його приписи, як «писання боговдохновенне і корсетне для повчання і духовного збагачення».

Разом з тим, принцип справедливості у здійсненні правосуддя доречно також віднести до Старозаповітного періоду. Зокрема, одне із імен Бога, яке вживалося для позначення його характеру, звучить як Справедливий. Отже, якщо Бог справедливий, то тим більше його раби повинні відповідати таким характеристикам у своїй життєдіяльності, в тому числі при здійсненні правосуддя.

Натомість принцип рівності всіх учасників перед судом є беззаперечним надбанням християнства, яке не тільки проголосило, а й реалізувало тезу про те, що перед лицем Божим не має ані єлена, ані іудея, ані пана, ані раба, а всі браття в єдиному Духу, світлості і правді.

Принципи всебічності, повноти, верховенства права, обґрунтованості під час здійснення правосуддя є також результатом та прямим впливом християнського погляду на суть та значення судової влади.

Однак, чи достатньо сприйнято правом усі аспекти та ідеї християнства щодо принципів, форми та порядку здійснення правосуддя?

На нашу думку, на жаль не всі християнські ідеї та погляди пронизують «світське» правосуддя (як приклад: принцип милості – скасування чи відмова від претензій до учасника судового процесу з моральних мотивів з врахуванням всіх обставин судової справи тощо), що аж ніяк не можна визнати позитивним моментом. Разом з тим, у цьому питанні недоцільно та й необґрунтовано посилятись на принцип розмежування «держави, права від церкви», як на підставу унеможливлення втілення християнських поглядів у судовій владі.

Отже, необхідно ще більше наповнювати чинне законодавство України щодо правосуддя християнськими принципами та мораллю.

*Науковий керівник: доцент кафедри теорії та історії держави і права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка –*

Толкачова Наталія Євгенівна.

Новак Н. І.
студентка 2 курсу 4 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)

Кембріджський та Оксфордський університети як одні із провідних релігійних науково-дослідницьких центрів сучасності

В сучасному світі релігія займає щільне місце в сферах суспільного життя. Свобода віросповідання є однією з гарантій забезпечення прав і свобод людини і громадянина в демократичній державі, якою воно не може бути обмежене. Більш того, ми вправі вільно висловлювати і розпоширювати свої релігійні погляди. Юридичні науки досліджують дане питання в аспекті правового регулювання даних відносин. Але важливим є і духовний розвиток людини, який є предметом багатьох інших гуманітарних наук, зокрема і релігієзнавства. Такий духовний розвиток людини базується на її вірі в існування надприродних сил, що, безумовно, впливає на її долю.

Одними з провідних релігійно-наукових центрів сьогодні є Кембріджський та Оксфордський університети.

Перш за все, доречним було б згадати те, що обидва університети формувалися на релігійному ґрунті. Так, наприклад, Кембріджський університет був заснований на початку XIII ст. групою вчених, в тому числі і богословів. Стосовно права, то закон вивчався і викладався тут з цього ж самого часу, коли основними предметами правового дослідження в усіх європейських університетах були цивільне право (право давнього Риму) і канонічне право. Раніше випускники Кембріджського канонічного права займали найвищі судові посади в Європі. Факультет канонічного права був закритий королем Генріхом VIII в 1535 році, але отримав деяку компенсацію, коли цар призначив першого королівського професора цивільного права в 1540 році.

Провідними теологами були Джон Фішер, Томас Кранмер, Майлс Ковердейл, Мартін Бусер, Річард Бентлі, Томас Адамс, Роберт Холл.

Зараз важливе значення має Інститут безперервної освіти, який пропонує велику і гнучку програму позаурочних можливостей для вивчення релігії як в Кембріджі, так і в північному регіоні в цілому.

На базі юридичного факультету Кембріджського університету існують такі товариства та центри як:

- Правове суспільство Кембріджського університету (Cambridge Law University Society);
- Колледжі правового товариства (College Law Society);
- Кембріджські студентські правові доповіді (Cambridge Student Law Review);
- Товариство для жінок-юристів Кембріджа (Cambridge University Society for Women Lawyers);
- Лаутерпахтський центр міжнародного права (The Lauterpacht Centre for International Law);
- Центр європейських правових досліджень (The Centre for European Legal Studies);
- Центр публічного права (Centre for Public Law);
- Соціально-правова група Кембріджа (Cambridge Socio-Legal Group).

Щодо Оксфордського університету, то факультет теології є одним із найстаріших в цьому університеті. Одним із перших курсів лекцій, прочитаних в Оксфорді, був з теології більше 800 років тому назад. Олександр Нехкам, із Сент-Олбас, читав тут лекції на Псалми Давида і мудрість Соломона в 1193 році.

Існують різномінітні центри досліджень в рамках факультету теології:

- Центр для сприйняття історії Біблії (The Centre for Reception History of Bible);
- Центр для вивчення іудаїзму (The Centre for Hebrew and Jewish Studies);

- Центр для індуїстських досліджень (The Centre for Hindu Studies);
- Центр для ісламських досліджень (The Oxford Centre for Islamic Studies);
- Центр для буддистських досліджень (The Oxford Centre for Buddhist Studies);
- Pusey House (центр католицького богослужіння);
- Центр з теології і сучасної європейської думки (The Centre for Theology and Modern European Thought).

Хоча вищезазначені центри та товариства відносяться і до факультету теології, варто наголосити на тому, що право вступу туди належить як студентам даного факультету, так і студентам інших факультетів університету.

Кембріджський та Оксфордський університети займаються дослідженням питань значення, істини і практики у відношенні до релігій світу. Вони несуть відповідальність за свою наукову роботу перед різними релігійними громадами та сучасним суспільством, які глибоко переймаються масовими змінами, які відбуваються навколо нас.

Факультети теології даних університетів інтерпретують Старий і Новий Заповіти, перекладають класичні тексти християнських традицій, а також коментарі до книг Біблії. На їх базі проводяться різномітні конференції та семінари, що сприяє розвитку релігійних наук унаслідок плідної співпраці з іншими університетами.

Студенти і викладачі юридичного факультету вивчають роль релігії у суспільстві з точки зору права, законодавче закріплення релігійних прав людини та гарантії їх забезпечення.

Таким чином, Кембріджський і Оксфордський університети є потужними науково-дослідницькими центрами в області релігієзнавства та права.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого – Барабаш О. В.

*Новикова А. А.,
студентка 2 курса 1 факультета
Национальной юридической академии Украины
им. Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

**Протестантские организации в Украине.
Пятидесятничество: от истории к современности**

Каждый имеет право на свободу мировоззрения и вероисповедания. Это право включает свободу исповедовать любую религию или не исповедовать никакой, беспрепятственно править единолично или коллективно религиозные культы и ритуальные обряды, проводить религиозную деятельность. Осуществление этого права может быть ограничено законом только в интересах охраны гражданского порядка, здоровья и нравственности населения или защиты прав и свобод других людей.

Церковь и религиозные организации в Украине отделены от государства, а школа - от церкви. Никакая религия не может быть признана государством как обязательная.

Конституция Украины, ст. 35

Существует множество разногласий во взглядах на протестантские объединения и протестантизм в целом. М. Черенков – д. филос. н., специалист по социальному богословию считает, что протестантизм (в том числе анабаптизм, баптизм, меннониты и пр.) связывает Украину с Европой. В то же время Александр Дворкин – известный исследователь современного религиозного сектантства, склонен ряд протестантских церквей квалифицировать как «тоталитарные секты».

Украина является многоконфессиональным государством с преимущественно христианской (большей частью православной) традицией. Ныне в Украине весомую роль начинают играть протестантские деноминации. На сегодняшний

день протестантизм в Украине представлен 35 церквами, направлениями и течениями. Наиболее влиятельной и авторитетной протестантской церковью остается Всеукраинский союз объединений евангельских христиан-баптистов. Вторым по количеству религиозных организаций протестантским объединением является Всеукраинский союз церквей христиан веры евангельской – пятидесятников. Третьей является Украинская унионная конференция церкви адвентистов седьмого дня.

В начале XX ст. пятидесятничество попадает на территорию России, а оттуда и в Украину. 25-26 мая 1990 г. в Коростене состоялся съезд, на котором воскрешен Всеукраинский союз христиан веры евангельской-пятидесятников, в который вошли пятидесятнические общины с ВО ЕХБ, автономно зарегистрированные и незарегистрированные церкви, миссии. На 2010 г. в Украине насчитывается 3000 общин пятидесятнического направления: Всеукраинский Союз Церквей христиан веры евангельской-пятидесятников, Союз Церкви Божей Украины, Украинский центр Объединённой церкви христиан веры евангельской, Союз Церкви Божей Украины, Собор Церквей Украины, Объединение евангельских церквей христиан веры евангельской «Украинская Миссионерская Церковь». Существуют два основных направления пятидесятнического движения: ортодоксальное – выше названные церкви, осторожно относящиеся к любым нововведениям, и либеральное (получившее среди противников движения название «неопятидесятническое» или «харизматическое») – более открыто к нововведениям, настроено на интеграцию в современное общество, сотрудничество с государством. Второе движение, так называемый New Age, возникло в XX веке. Большинство церквей, нынче клейменных как «секта» – это неопятидесятники-харизматы. Если вы пришли в какую-то религиозную организацию, где люди поют и танцуют под энергичную музыку, при этом иногда говорят на непонятных языках, трусясь как в припадке – это харизматы. Часто их относят к пятидесятникам и говорят о них как о таковых. На самом деле это не совсем корректно, так как при сходстве некоторых внешних признаков богословие у

них совершенно различное. Сами «традиционные» пятидесятники не слишком признают их за своих, часто резко критикуют и, как правило, не принимают в свои объединения. На 2010 г. в Украине насчитывается 1400 общин харизматического направления. Основные объединения: Объединение Независимых Харизматических Христианских Церквей Украины (Полного Евангелия). На 2010 г. состоит из 655 общин в Украине. Основано в 1995 г. В 2005 г. стало членом Всемирного Пятидесятнического Общениа; Духовное управление Церквей евангельских христиан Украины. Основано в 2002г. церковью «Посольство Божье», в которое вошли все её дочерние церкви. На 2010 г. объединяет в себе более 180 церквей на Украине; Духовное управление евангельских христиан украинской христианской Церкви «Новое Поколение». На 2010 г. объединяет в себе более 120 церквей в Украине; Украинская Христианская Евангельская Церковь (УХЕЦ). На 2010 г. состоит из 182 общин в Украине; Объединенная Христианская Евангельская Церковь Живого Бога. На 2010 г. имеет 50 общин в Украине; Союз Свободных Церквей Христиан Евангельской Веры Украины; Собор независимых евангельских Церквей Украины.

Законопроект № 5473 предлагал дополнить Закон Украины «О свободе совести и религиозных организациях» новой статьей 3-1, которая гласит: «В Украине запрещено создание и деятельность тоталитарных религиозных сект. Ущерб, причиненный пострадавшему от опасного психологического влияния членов тоталитарной религиозной секты, подлежит возмещению в порядке, установленном Гражданским кодексом Украины».

По мнению авторов, следствием принятия законопроекта № 5473 должно было стать закрепление единых подходов к процессу осуществления права граждан на свободу совести, что, по их мнению, будет способствовать осведомленности общественности о деятельности отдельных религиозных сект и повысит уровень психологической защищенности личности.

Представители церкви и эксперты подвергли критике этот законопроект. По их убеждению, такие законодательные инициативы необоснованно сужают

права граждан на свободу вероисповедания и предлагают ошибочный подход к борьбе с тоталитарными сектами, деятельность которых может быть прекращена и на основании действующего законодательства Украины, и уже в январе законопроект № 5473 был отозван.

*Научный руководитель: к. филос. наук, доцент кафедры логики
Национальной юридической академии им. Ярослава Мудрого –
Е. П. Невельская-Гордеева*

*Очкур А. Н.,
студентка 2 курса 14 факультета
Национальной юридической академии Украины
им. Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

Анализ причин отзыва законопроекта «О внесении изменений и дополнений в Закон Украины «О свободе совести и религиозных организациях»»

В конце 2009 года народные депутаты внесли в Верховную Раду Украины проект закона «О внесении изменений и дополнений в Закон Украины «О свободе совести и религиозных организациях»». Суть изменений – дополнение закона статьей, согласно которой «... В Украине запрещено создание и деятельность тоталитарных религиозных сект».

Попытаемся сделать некий анализ этого законопроекта. Никто не возражает, что «тоталитарные секты» вредоносны и с ними надо бороться. Только вопрос, какие организации рассматривать как «тоталитарную секту» и стоит ли все без исключения новейшие религиозные движения квалифицировать как тоталитарные секты – остается открытым. В одних из них культивируется безграничная и слепая преданность всем установкам

всевластного лидера и безоговорочная дисциплина, в других не существует даже формального членства и заинтересованные лица вольны посещать собрания других религиозных сообществ. Одни жестко конфликтуют с законом, другие законопослушны.

Сами авторы законопроекта предлагают понимать под «тоталитарной сектой» религиозную организацию, «деятельность которой направлена на нарушение прав и свобод граждан путем использования мер опасного психологического влияния». Естественно, интересно узнать, какое психологическое влияние является опасным. Законодатели объясняют: это – «психологическое влияние и другие манипуляции с эмоционально-волевой сферой человека, с использованием эмоциональных и психологических перегрузок, стрессов, индивидуальной предрасположенности к внушаемости, безволия, недостаточного умственного развития и незрелости эмоционально-волевой сферы человека, что ведет к утрате им социальных ориентиров или ценностей, снижению собственной самооценки, временному расстройству психической деятельности». Эти дефиниции настолько размыты, что в случае принятия этого закона возникают серьезные разногласия с авторами законопроекта, которые отображаются в ряде вопросов. Является ли изгнание бесов в Православной (вычитка) и Католической (экзерцизм) церквях – опасным психологическим влиянием? А если человек верит в чудесные откровения, мироточивые главы, исцеления от икон – значит ли это, что он «подвержен внушаемости»? Из этого следует вывод, что прописывая в закон такие положения, законодатели превращают его в некий крючок, на который попадают многие конфессии. Особенно это касается религиозных меньшинств.

Проведем параллели с мировой практикой. Так, в мае 2001 года во Франции был принят Закон Абу-Пикарда (по именам инициаторов) по противодействию «сектам». И хотя этот закон является более точным по сравнению с тем, что предлагают украинские депутаты (его целью является роспуск религиозных групп, которые неоднократно обвинялись в совершении уголовных преступлений), он был воспринят очень критично. Против него

выступили Католическая и протестантские церкви страны, которые отметили, что закон можно будет использовать против некоторых культовых практик традиционных религий. Официальное издание Ватикана *La Civiltà Cattolica* подчеркивало, что закон фактически может угрожать не только религиозной свободе, но и самой свободе вероисповедания. Парламентская Ассамблея Совета Европы в резолюции № 1309 (2002) призвала Францию этот закон пересмотреть. Специальный докладчик ООН по вопросам свободы религии и убеждений напоминал французским властям, что в демократическом обществе существует достаточный набор инструментов для предотвращения обмана и злоупотреблений, и что не является делом государства или любой другой институции быть диктатором в сфере человеческой совести, навязывая или, наоборот, отвергая те или иные верования или убеждения.

Действительно, для борьбы с посягательством на здоровье людей под предлогом проповедования религиозных вероучений или выполнения религиозных обрядов в Украине существует статья 181 Уголовного Кодекса. Также найдутся статьи и для вандалов, и для тех, кто нарушает равноправие граждан в зависимости от их отношения к религии. Рекомендация Парламентской Ассамблеи Совета Европы № 1412 (1999 г.) «Противоправные действия сект» призывает применять к неправомерным действиям, которые совершаются от имени религиозных групп, те нормы, которые предусмотрены гражданским и уголовным законодательством, и не принимать каких-то отдельных законодательных актов о сектах, «поскольку такое законодательство нарушало бы свободу совести и вероисповедания, гарантированную статьей 9 Европейской Конвенции по правам человека, а также навредило бы традиционным религиям».

Но все же вернемся к рассмотрению нашей задачи. Авторы считают, что законопроект направлен против Церкви объединения (унификации), Церкви саентологов, Культа сатанизма, Общества трансцендентальной медитации, Белого Братства, которые, как утверждает самими законодателями, распространяют влияния, имеющие «тоталитарный характер», на своих

приверженцев. Но, самое интересное, что ни одна из названных организаций в Украине не зарегистрирована.

В январе 2010 года законопроект был отозван. Проблема с регистрацией религиозных организаций осталась открытой.

Научный руководитель: кандидат философских наук, доцент кафедры логики Национальной юридической академии Украины им. Ярослава Мудрого - Невельская-Гордеева Е. П.

Пачебула О. В.,

*студентка 2 курсу 2 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Влияние ислама и исламофобии на современное право Франции

Статья 1 Конституции Франции 1958 года утверждает: «Франция является неделимой, светской, демократической и социальной Республикой. Она обеспечивает равенство перед законом всем гражданам, независимо от происхождения, расы или религии. Она уважает все верования».

Согласно Конституции, Франция, как и большинство европейских стран, – светское государство, то есть государство, в котором действует так называемый принцип «взаимного невмешательства» в дела друг друга церкви и государства, а так же присутствует факт, что ни одно из вероучений не признается ни обязательным, ни предпочтительным.

Статья 10 Конституции Франции провозглашает, что никого нельзя притеснять за его взгляды, даже религиозные, если их проявление не нарушает общественного порядка, установленного законом.

Основываясь на этих нормах Главного Закона Франции, можно утверждать, что Франция провозгласила равенство религий и невмешательство государственной власти в дела разных конфессий.

Однако возникает закономерный вопрос – а так ли это на самом деле? Правда ли, что Франции удастся ограничить влияние религии на право и развитие государства?

В последнее время во Франции многие отмечают тенденцию к усилению исламофобии в обществе. По данным МВД Франции, количество мусульман выросло с 2 млн. в 1978 году до 5 млн. в 2003 при общем населении страны в 59 млн. человек. Также в последние годы во Франции сложился феномен обращения в ислам молодежи, не имеющей национальных корней в мусульманских странах. За недолгое время во Франции ислам приняли около 600 тысяч человек. Очевидно, что этот так называемый «спрос на ислам» может не устраивать представителей других верований, которые обосновывают свою настороженность и некую «нетолерантность» к мусульманам как боязнью радикальных мусульманских групп и террористических актов, так и нетерпимостью к проявлениям жестокости – например, во время жертвоприношений животных в день мусульманского праздника Ид-аль-Адха (Курбан-байрам).

Соответственно это приводит к назреванию конфликта между мусульманами и представителями других конфессий, что просто не может не привести к отображению этого конфликта в нормах права.

Следует отметить, что в 2004 году Франция запретила девочкам-мусульманкам носить хиджаб (элемент традиционной мусульманской женской одежды, – чаще всего под ним подразумевается головной платок) в государственных школах, что вызвало волну протестов среди мусульманской общины.

Позицию относительно мусульманской одежды со всей определенностью высказал и Президент Франции Николя Саркози. На встрече в Елисейском дворце с членами парламента он заявил, что собирается избавить страну от

паранджи и никаба, которые, как он считает, являются «символами порабощения женщин». Однако не было бы гораздо более целесообразным не «избавлять» страну от этих символов, а предоставить женщинам возможность выбора и защиту их прав на сделанный ими выбор?

Что касается последних новостей о регулировании правом Франции «исламского вопроса», следует обратить внимание на одобренный Сенатом Франции законопроект о запрете ношения в общественных местах мусульманских покрывал и вуалей, полностью скрывающих лица женщин. Власти страны обосновывают принятие этого закона необходимостью снизить уровень напряженности в обществе, чего можно достичь именно благодаря этому закону, ведь он позволит мусульманкам лучше интегрироваться во французский социум. Однако же, согласно новым нормам, которые должны вступить в силу в марте 2011, всех женщин, продолжающих прятать свои лица под покрывалами, будут штрафовать на €150. При этом мужчинам, заставляющим их носить паранджу, будет грозить штраф в размере €30 тыс. или год тюремного заключения. Но если позиция властей говорит о защите прав женщины, то возникает необходимость ответить на другой вопрос – а не нарушает ли сам данный законопроект права женщин выражать свои религиозные убеждения? Согласно опросам журналистов, многие французские мусульманки, ношение традиционной одежды для которых является совершенно естественной нормой жизни, заявляют, что предпочитают не выходить на улицу вообще, чем снять паранджу.

В соответствии с этим, можно заметить, что Франция как светское государство не смогла полностью абстрагироваться от религии, и от ислама в частности. Между правом Франции и исламом в последнее время возникла взаимосвязь, основанная не на обеспечении права на свободу развития исламской религии, а на некоторых ограничениях. Конечно, рассматривать эти ограничения можно с разных сторон, – власти утверждают, что все делается ради блага мусульман, а сами мусульмане говорят о развитии исламофобии в обществе Франции. Причем последние обосновывают ущемленность своих

прав не только из-за принятия таких норм, но и из-за постоянных упоминаний ислама в негативной окраске на телевидении и других СМИ.

Таким образом, в связи с остротой вопроса не исключается и дальнейшее возникновение исламской тематики в законодательской сфере Франции, ведь остается все еще много нерешенных вопросов и конфликтов, которые должны быть урегулированы в соответствии с концепцией светского государства.

*Научный руководитель: канд. юрид. наук, ассистент каф. логики
Национальной юридической академии Украины им. Ярослава Мудрого –
Войтенко Д. А.*

*Петрушевська Я. В.
4 факультет, 2 курс
Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого (Харків)*

Біблія як джерело звичаєвого права в Україні

Чому сучасним законам бракує стабільності? Чому після прийняття Цивільного кодексу України, який називають «другою Конституцією», в нього вже внесено майже сто (!) змін? Такі постійні зміни не можуть не впливати негативно на розвиток економіки держави, підривають довіру до влади і впевненість громадян у щасливому майбутньому своєї держави.

Досконаліми закони будуть не лише тоді, коли їх розробляють досвідчені юристи, а і якщо в них враховані положення всіх відомих пам'яток права, досягнення і недоліки минулих кодифікацій.

Невипадкового у преамбулі до Конституції України Верховна Рада України зазначила, що прийняла Конституцію — Основний Закон України, «усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями». На мою думку, це не означає повернення до природного права, обмеження або скасування якого є неможливим, а про релігійне відродження сьогодення, коли ми говоримо про актуальність Біблії по відношенню до тих суспільних відносин, які складаються в наш час.

Вплив релігії (або її елементів) на право, їх взаємодія виявляються в релігійній детермінації правоутворення, підтримці релігійними засобами правових приписів і правопорядку в цілому, впливі церкви на публічно-владні інститути, протиріччях, що виникають між нормами права і релігії. Механізм подолання цих протиріч має базуватися на приматі правових приписів, що поєднується із законодавчим створенням умов для реалізації суб'єктами своїх релігійних прав та недопущенням насильства над релігійними почуттями й переконаннями віруючих (не порушуючи при цьому прав інших осіб). Вплив права на релігію достатньо обмежений і проявляється у сприянні зниженню авторитарності релігійного світогляду, унеможливленні поглинання різними віровченнями одне одного, регламентації механізму й форм реалізації і меж здійснення релігійних прав, у збереженні й розвитку окремими релігіями правових форм діяльності.

Спробуємо поглянути на Біблію не тільки як на пам'ятку світової історії та культури, а й як на джерело права, і довести, що доцільно включити вивчення Біблії, як джерела звичаєвого права, в програму курсу навчальної дисципліни «Історія держави і права».

Біблія — це зібрання формально закріплених звичаїв. Звичай стає правовим звичаєм, якщо в ньому зацікавлена не лише більшість громадян держави, а й сама держава, коли він набуває офіційного характеру. Звичаєве

право не має конкретного автора. Звичаєве право зароджується завдяки ініціативі впливових серед народу осіб, але ім'я їх у процесі пристосування відповідного правила до національних ознак губиться. Біблія є одним із перших писаних зведень правил поведінки людей у класовому суспільстві.

Саме Біблія називає протиправні дії, які повинні каратися державою: вбивство, зрада, крадіжка, розпуста, неправдиві свідчення і присяги, образа батька та матері, зневага закону суддями, зневага закону в цілому тощо.

Держава повинна не лише визначити дії, які вважаються злочинними, встановити покарання за їх вчинення («Око за око, і зуб за зуба» — як зазначалося в Старому Заповіті), а й забезпечити справедливий розгляд звинувачення і справи в цілому. Серед завдань кримінального судочинства в ст. 2 КПК України законодавець називає: кожен, хто вчинив злочин, повинен бути справедливо покараний і жоден невинуватий не повинен бути притягнутий до кримінальної відповідальності. Суд може винести справедливий вирок лише коли допитає підсудного і потерпілого у кримінальній справі, позивача і відповідача у цивільній справі: «Хіба судить Закон людину, як перше її не вислухає і не дізнається, що вона робить?» (Євангелія від св. Івана). У ст. 62 Конституції України проголошено: «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду». Аналогічна за змістом норма є і в КК України.

Порівняльний аналіз окремих положень Нового Завіту і норм Конституції України, норм вітчизняного кримінального, цивільного, сімейного, кримінально-процесуального і цивільно-процесуального права свідчить про те, що окремі тези Біблії в тій чи іншій формі знайшли своє відображення в чинному вітчизняному законодавстві.

Отже, є підстави для наступних висновків: Біблія — це не тільки історична пам'ятка, це і джерело звичаїв, яке увібрало в себе віковічну людську мудрість. Держава керує суспільством від імені самого суспільства, тому, розробляючи закони, вона повинна враховувати і думку самого суспільства, брати до уваги

положення не лише пам'яток зарубіжного і вітчизняного права, а й використовувати такі кладезі мудрості, як Біблія.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого Барабаш О. В.

*Пилявець І. А.,
студентка 2 курсу 1 факультета
Національної юридическої академії України
імені Ярослава Мудрого (г. Харків)*

Проблема реализации права на религиозное образование в государственных общеобразовательных учреждениях

Множество вопросов сегодня стоит перед системой образования. Одним из наиболее важных является вопрос о введении основ православной веры в перечень изучаемых украинскими школьниками предметов. Сторонники реформирования учебного процесса видят в этом реализацию права на «духовную пищу», благодаря которой у детей обострится чувство морали, а противники настаивают на том, что это приведет к профанации православия, ограничивая представителей других религиозных конфессий в свободе вероисповедания.

Решением Харьковского областного совета от 15.09.2010, в школах Харьковской области с сентября 2010 года началось факультативное преподавание Православия. Это аргументировано тем, что благодаря преподаванию данной дисциплины появится возможность воспитывать молодое поколение с уважением к родной православной вере, учить жить в любви к своему ближнему, к своей земле, к своей Родине.

На данный момент в Украине насчитывается более 33 тысяч религиозных течений, среди которых первое место по распространенности занимает христианство, в частности, православие. Это объясняет множество приверженцев идеи о причисления православия к списку школьных дисциплин в нашей стране. *Их позиция объясняется следующими аргументами:*

1) в современных школах широко распространены бездуховность, насилие и падение морали. Исчезает чувство нравственности, происходит навязывание средствами СМИ псевдоценностей (красота, богатство, и т.д.);

2) конституционно закрепленная светскость образования не означает его чуждости религиозному мировоззрению. Светскость образовательной системы не означает ее атеистичность;

3) социальная причина: школа находится в украинском социуме, поэтому все общественные процессы отражаются на учениках и учителях;

4) социологические опросы показывают, что большинство людей хотели бы видеть какие-то формы религиозного воспитания в школе;

5) появление у детей возможности учиться веротерпимости, умению уважать религиозную точку зрения другого, возможно, даже полемике.

Противники аргументируют свою позицию так:

1) введение основ православия в школьную программу даже в качестве факультативного предмета является незаконным по причине его единоличия среди всех религиозных проявлений в обществе, ограничивает права на свободу совести. Тогда как в ч. 2 ст. 3 ЗУ «О свободе совести и религиозных организациях» написано: «Никто не может устанавливать обязательных убеждений и мировоззрения»;

2) преподавание религиозных догм повлечет за собой снижение интеллектуального уровня учащихся (остановка медицинского и общенаучного прогресса), никакой альтернативы научным знаниям и быть не может;

3) это приведет к разделению общества по религиозной принадлежности на «своих и чужих», что, с точки зрения самого православия, не гуманно;

- 4) школа – территория диалога, а церковь построена на догмах;
- 5) недостаток финансирования и подготовленных специалистов.

С 7 по 8 апреля 2010 года Харьковский филиал Института Горшенина провел телефонный опрос на тему: «Уроки православия в школах: оценка горожан». Большинство (74,6%) опрошенных харьковчан поддерживает инициативу областного совета о введении урока православия в школах. Из них «точно положительно» к этой инициативе относятся 44,3% опрошенных, «скорее положительно» – 30,3%. Почти каждый пятый харьковчанин (18,7%) придерживается обратного мнения. Из них 10,0% относятся к этой инициативе «точно отрицательно», «скорее отрицательно» – 8,7%. Затруднились с ответом – 6,7% горожан.

На мой взгляд, данное реформирование образовательной системы не конституционно. В ч. 1 ст. 35 Конституции Украины говорится, что каждый имеет право на свободу мировоззрения и вероисповедания, но в ч. 3 ст. 35 Основного Закона подчеркивается: «Церковь и религиозные организации в Украине отделены от государства, а школа – от церкви. Ни одна религия не может быть признана государством как обязательная». Закон Украины «О свободе совести и религиозных организациях» в ч. 1 ст. 6 закрепляет, что государственная система образования в Украине отделена от церкви (религиозных организаций), имеет светский характер.

С точки зрения морали и воспитательных целей, введение уроков православия в государственных общеобразовательных учреждениях целесообразно, однако, на мой взгляд, данное нововведение в образовательной системе противоречит нормам действующего законодательства Украины, основанного на принципах, свободы, равенства, демократии и гуманизма.

Научный руководитель: к.ю.н., ассистент кафедры логики Национальной юридической академии Украины имени Ярослава Мудрого

Войтенко Д. О.

*Плешу Т. А.,
студентка 2 курса 4 факультета
Национальной юридической академии Украины
им. Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

Секты и преступность

В современном мире существует довольно много различных религиозных объединений, но не все они носят мирный характер. К сожалению, существуют также деструктивные религиозные организации, которые ставят перед собой различные преступные цели. Ряд нетрадиционных культов нарушают гарантированные права человека. Жесткая иерархия в них, авторитарная структура, подчинение членов организации абсолютной власти лидеров, в том числе путем угроз, шантажа, круглосуточных самоотчетов, различные принуждения противоречат общепризнанным в обществе демократическим ценностям. Чтобы понять какую опасность представляют деструктивные секты, следует рассмотреть совершаемые ими преступления.

Часто в деструктивных сектах совершаются ритуальные убийства животных и людей, нанесение телесных повреждений, изнасилования, в том числе и несовершеннолетних, различные преступления против собственности. В основном эти преступления хорошо замаскированы и сложно доказуемы.

Распространенным видом преступления является надругательство над могилами и над телами умерших людей. Известны случаи, когда сатанисты раскапывали свежие могилы, расчленяли покойника, вытаскивали внутренние органы.

Например в 2007 году в Мариуполе был устроен погром на кладбище – осквернили 666 могил. В октябре того же года нападению подверглось кладбище в Донецке – на этот раз пострадало около тридцати надгробий. Часть из них была разрушена, часть изрисована словами death (смерть), satan, знаками 666 и перевернутыми пентаграммами.

В Подмосковье в 2000 году четверо сатанистов принесли в жертву 16-летнего юношу. Сатанисты распяли его на кресте, вскрыли вены и отрезали голову. После обряда жертвоприношения труп увезли в лес и закопали.

Участники сатанинской секты «Черный тюльпан» каждую неделю в ночь с пятницы на субботу собирались в частном доме одного из членов организации и проводили ритуальные обряды, в том числе и жертвоприношения. За время своей деятельности сатанисты умертвили более 60 животных, и делали это с особой жестокостью, сначала вколачивая гвозди через лапы и распиная на деревянном кресте, а затем перерезали горло ритуальным ножом. Кровь животных сливали в бычий рог, из которого отпивали по глотку. Также на счету этой секты 2 убийства.

В 1995 году в военной городке Дягилево женщина принесла в жертву сатане собственного сына. Сначала она оглушила мальчика, затем перенесла его в ванную и отрезала ему голову. Вмешательство милиции спасло от такой же участи дочь сатанистки.

В 2008 году в Харькове было совершено ритуальное убийство студентами, которые входили в сатанинскую секту, 18-летнего юноши. Сначала его несколько раз ударили куском железной трубы по голове, затем перерезали горло и собрали кровь в ритуальные чаши. Все это происходило на кладбище.

Известны также случаи массовых самоубийств по наставлению руководителей различных деструктивных религиозных организаций. В основном они совершаются путем саможжения, принятия ядовитых веществ, утопления в реке.

Так в марте 1997 года в Калифорнии 21 женщина и 18 мужчин, члены секты «Высший источник» согласно приказу их предводителя Маршалла Эплуайта выпили отравленное вино, завернулись в траурные простыни и легли в кровати.

Осенью 1993 года в Киеве было предотвращено массовое самоубийство Белого братства. Милицией были задержаны 616 человек, 137 объявили сухую голодовку в знак протеста против насилия.

Распространенными в сектах также являются половые преступления. Руководители сект пропагандируют развратные действия, в том числе и с участием детей.

18 сентября 2010 года лидер религиозной секты во Франции Робер Ле Динь был признан судом виновным в неоднократных изнасилованиях женщин, прихожанок своей секты, в том числе и несовершеннолетних девочек.

В Днепропетровской области адептом сатанинской секты «Синий лотос» совершено изнасилование и ритуальное убийство одиннадцатилетнего мальчика.

Таким образом, деструктивные религиозные объединения представляют опасность не только для членов этих объединений, а и для всего общества. И для предотвращения преступлений необходимо усиливать контроль над деятельностью религиозных объединений.

Научный руководитель: доцент кафедры логики Национальной юридической академии Украины им. Ярослава Мудрого – Барабаш О. В.

*Помпа К. И.,
студентка 2 курса 7 факультета
Национальной юридической академии Украины
им. Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

Явление исламофобии в мире и в Украине

В последнее десятилетие в мире наблюдается тенденция напряжения отношений между европейским и мусульманским миром, о котором принято говорить как о возникновении *исламофобии*.

Сам термин возник еще в 80-е годы, но стал широко использоваться после событий 11 сентября 2001 года. Исследователи Г. Энгельгардт и А. Крымин

под «исламофобией» понимают «действия и высказывания, оцениваемые мусульманами как враждебные исламу», куда включаются: критика в адрес мусульман, исламского вероучения и социальной практики, исламских активистов, погромы. Профессор исследовательского центра Runnymede Trust Гордон Коннуэй определил исламофобию как «боязнь и ненависть к исламу и мусульманам, присущие СМИ всех уровней и распространённые во всех слоях общества». Итак, исламофобия – это разновидность ксенофобии, собирательное определение для различных форм негативной реакции на ислам, а также на связанные с ним общественные явления.

Можно привести пример на ношении хиджаба. С одной стороны, конечно же, ужасно, когда притесняются какие-либо естественные права человека (а мусульманки с самого возникновения ислама начали носить хиджабы), то можно понять ощущения тех женщин, которые без хиджаба чувствуют себя «голыми». Но с другой стороны, можно понять и тех людей, которые защищают свою культуру, не давая возможности насаждать себе чужую. Все же иногда представители ислама бывают немного излишне категоричны, поэтому, я думаю, и возникают конфликты. Также можно аргументировать такое отношение к хиджабу со стороны европейских правительств и потому, что мусульманские правительства тоже очень категорично настроены против европейского стиля одежды в своих странах, то есть, если девушка, предположим, француженка приезжает в Иран, то она обязана полностью покрыть тело, иначе у нее будут проблемы с законом. Вот отсюда и идет полярность желаний «раздеть» мусульманок в Европе и «одеть» европейек в мусульманских странах.

По своей сути исламофобия – это не боязнь или ненависть самой религии, а именно ее носителей, то есть носителей ислама. Развитие исламофобии в странах христианского мира обусловлено тем, что в этих странах представители ислама живут за чертой бедности и поэтому пытаются отстаивать свои права. А чаще всего они это делают радикальными методами,

так как Коран (священная книга мусульман) разрешает защищаться в случае каких-либо притеснений. В то же время, в Европе толерантность — это фактически религия европейского общества рубежа веков, но, как показывают опросы, ещё немного, и, к примеру, средний француз решится показать себя нетолерантным. Ему не нравится, когда у него на лестничной клетке режут баранов, а это реальный быт муниципальных многоквартирных домов.

Также важно отметить, что исламофобия далеко не всегда связана с христианством, она скорее имеет светский характер, то есть в основном ее связывают с национализмом европейцев. Так Голландия была примером толерантности, раем свободы и почти совершенным примером мультикультурного общества, но в данный момент в обществе наблюдается тенденция напряжения между мусульманами и коренными жителями Голландии. Об этом свидетельствует поддержка на выборах кандидата, который пообещал решить проблему сосуществования мусульман и христиан в стране. Во Франции было запрещено носить хиджаб в общественных местах, но в то же время, была введена поддержка со стороны государства исламским центрам с целью контроля их деятельности. В Швейцарии был проведен референдум, на который был вынесен вопрос о строительстве минаретов, народ проголосовал за то, чтобы не строились минареты. Теперь в этой стране запрещено строить новые минареты. В свою очередь, в Германии имели место случаи лишения жизни представителей ислама на почве религиозной нетерпимости, что заставило государство предпринимать меры по привлечению к ответственности лиц, совершивших эти страшные преступления. В Норвегии развитие исламофобии обусловлено увеличением количества случаев изнасилования норвежских женщин иммигрантами из мусульманских стран. В то же время, в Австралии, наоборот, вступила в действие хартия о правах и обязанностях, дающая людям право демонстрировать свою религиозную принадлежность, то есть в австралийском обществе отсутствует такое явление, как «исламофобия».

Жизнь представителей ислама в Украине с точки зрения религиозных ограничений является достаточно комфортной. В нашей стране в полной мере реализуется ст. 35 Конституции Украины, в которой речь идет о свободе мировоззрения и вероисповедания. В общем, в нашем обществе особого напряжения не наблюдается и мусульманская община активно развивается. Ислам – коренная религия жителей Крыма. Мусульманские общины, как правило, функционируют в пределах украинского законодательства, признают украинскую государственность, не допускают проявлений крайнего религиозного фанатизма и экстремизма. Существуют, конечно же, проблемы, но это проблемы внутреннего характера (например, отсутствие возможности пользоваться беспроцентными вкладами и займами).

На сегодняшний день тот факт, что явление исламофобии является серьезной проблемой в современном мире, требующей разрешения, приводит к социально-политическому напряжению. Также важно помнить то, что исламофобия – это не столько страх перед исламом, сколько страх и ненависть к его носителям. Проводилось много всевозможных конференций, посвященных борьбе с исламофобией. Одной из таких стала конференция «Борьба с исламофобией», где был председателем генеральный секретарь ООН. Совет Европы осудил проявления исламофобии. Католическая церковь осуждает притеснения прав мусульман (например, на строительство минаретов в Швейцарии). Борьба с этим явлением можно по-разному, но главным образом, через влияние на психику людей, то есть через создание иного стереотипа, отличного от того, который создается мировыми СМИ. Необходимо проводить комплекс социально-политических мер, направленных на развитие дружелюбия и веротерпимости в обществе.

Научный руководитель: кандидат юридических наук, ассистент кафедры логики Национальной юридической академии Украины им. Ярослава Мудрого -

Шестопал С. С.

Прокон'юк І. С,
студентка факультету підготовки кадрів для органів юстиції
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого
(м. Харків)

**Різноманітність впливу неорелігійних організацій на особистість:
позитиви та загрози**

1. Неорелігії як спасіння. На мою думку, універсалістські ідеї неорелігій можна тлумачити як універсальні засоби спасіння від екологічної кризи, різноманітних захворювань. Нові релігії використовують особливості форми та змісту для пропаганди нових освітянських технологій, звертаючи особливу увагу на виховання молоді. Задовольняючи потребу сучасної людини у спілкуванні, неорелігії створюють власні типи організацій, що базуються на нових типах відносин і відповідають установкам сучасної комунікативної істини. Принципово новий етап розвитку релігійності вбачають у новітній релігійності такі вчені, як М. Бах, Г. Кюнг та інші. Відомий футуролог Е. Тоффлер бачить у нових релігійних рухах закономірну реакцію частини суспільства на такі явища життя, як зростаюча самотність, безструктурність та безглуздість відживаючого суспільства «другої хвилі». Обережніше й більш уважно підходять до оцінки даного феномену Д. Ентоні, Т. Роббінс, Е. Тіріакян, Р. Белла, А. Баркер, Т. Доктур. Ці автори відмічають їхню неоднозначність та діалектичну суперечливість досліджуваного феномена.

2. Антропологічна проблематика неорелігій як реагування на проблеми людини. Я вважаю, що реагуючи на проблеми людини, неорелігії висувають на перший план антропологічну проблематику, що відрізняє їх від традиційних релігійних систем. На думку засновників і апологетів неорелігій, людина здатна змінитися і змінити світ за рахунок формування нових ціннісних орієнтирів і установок. Неорелігійні організації надають можливість для самореалізації тій особистості, яка здатна взяти на себе роль харизматичного лідера. Вона

реалізує свій творчий потенціал за допомогою нестандартного мислення, отримавши можливість працювати над собою. Тому, на мою думку, залучення до даних організацій надає можливість компенсувати прагнення до владарювання.

3. «Бомбардування любов'ю», «промивання мізків», збільшення психологічного тиску, виділення ролі лідера як засоби знищення особистості, внесення дисгармонії у її розвиток для досягнення своїх вузькоegoїстичних інтересів. Така організація як неконструктивна структура нищить особистість, використовуючи тактику обіцянок певних благ. Зокрема, новим адептам гарантується успіх на роботі, покращання стану здоров'я, матеріальна допомога, рай на землі. Тотальний контроль організацією свідомості та поведінки особи призводить до вкрай негативних наслідків. Навіть вихід не гарантує людині повноцінного повернення до життя. На підтвердження цієї тези можна навести приклад з «Молодіжної газети Вінниччини» про зомбування 15-річної дівчинки невідомою організацією.

4. Феномен новітньої нетрадиційної релігійності – прояв соціальних хвороб сучасного світу, при якому пошуки альтернативи можуть призвести до непередбачуваних ситуацій, складніших, аніж ті, від яких людина намагається звільнитися. Застосовуючи специфічні культові засоби змінених станів свідомості, неорелігії сприяють перетворенню людини на «гвинтик», «деталь» відносно надцінності, що її пропонує певне неорелігійне вчення. Людина починає сприймати рабське життя у такій організації як комфортне, відмовляючись від свободи вибору взагалі, а не тільки від свободи релігійного вибору. Таким чином, така зміна ціннісних орієнтирів за своєю суттю є відмовою від цінностей своєї культури.

5. Ескапізм як один із наслідків впливу. Переважна більшість неорелігійних утворень вимагають від своїх адептів припинення контактів не лише з колективом, а й з членами родини. Доволі часто новачки у русі не підозрюють, до якого ступеня їм прийдеться «відірватися» від людей та звичного роду занять, з якими було пов'язане їхнє попереднє життя. Людина

або перетворюється у зомбі, нічого не усвідомлюючи, або ж повертається до емоційного стану дитини. Як на мене, то найскладнішою проблемою тут постає повноцінне повернення людини у родину, суспільство.

6. Примусове обмеження законодавчо врегульованих прав своїх членів на освіту, працю, використання засобів масової інформації. Ряд неорелігійних формувань порушують гарантовані Конституцією України права людини. Жорстка ієрархія в них, авторитарна структура, беззастережне підпорядкування членів організації абсолютній владі лідерів суперечить загально визнаним в суспільстві демократичним цінностям.

Науковий керівник: к.філос.н., доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого - Барабаш О. В.

*Романова А. А.,
аспірант кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Кримського юридичного інституту
Одеського державного університету внутрішніх справ
(м. Сімферополь)*

Здоров'я людини через призму релігійних вчень

Людина має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право закріплено у низці нормативно-правових актів України, насамперед у ст. 35 Конституції України, ст. 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації». Закріплення права на сповідання будь-якої релігії або не сповідання ніякої гарантує можливість існування в державі різноманітних течій вірування. Значний інтерес становить проблема співвідношення двох

прав: права на свободу віросповідання та права на здоров'я. Розглянемо це питання на прикладі декількох релігійних течій України, а само Церкви Саєнтології, Міжнародного товариства свідомості Крішни (Крішнаїти), Суспільства Сторожової башти (Свідки Ієгови), Церкви Адвентистів Сьомого дня. Це дасть можливість зрозуміти, яке місце займає право на здоров'я у контексті тієї чи іншої віри.

У саєнтологів не виявлено жодних обмежень для членів і служителів щодо виконання в Україні встановлених законом громадянських обов'язків і прав. Разом з тим, саєнтологія висуває проти психіатрії цілу систему звинувачень, які можна охарактеризувати так: психіатрія керується відсутністю у людини душі, а тому людина є твариною високого рівня, якою можна керувати за допомогою «науки»; до початку ХХ ст. психіатри не спромоглися зрозуміти причини, які викликають психічні розлади, не кажучи вже про лікування цих розладів; розглядаючи людину в біологічних категоріях, психіатрія кидає найбільший виклик релігіям і застосовує до людей варварські засоби лікування – які, на думку саєнтологів, знищують людину. Згідно з вченням «Церкви Саєнтології», «вивчення розуму і лікування хвороб, викликаних порушенням в роботі розуму, не повинні відділятися від релігії, і не можна дивитись крізь пальці на здійснення цієї діяльності в нерелігійних сферах». Провідним питанням саєнтології є захист фізичного та психічного здоров'я в галузі психіатрії від жорстоких дій лікарів, які користуються безпорадним станом пацієнтів.

Міжнародне товариство свідомості Крішни часто пропагандує свою релігію як релігію здоров'я. Ставлячи за мету розвиток духовності, вони в своїй практиці, як правило, досягають покращення свого фізичного та психічного здоров'я, хоча і не займаються спеціальними фізичними вправами. Крішнаїти займають досить активну соціальну позицію, організують благодійні програми. Одна з таких – духовна реабілітація наркоманів, яка називається «Повернення до життя». Ще в 80-ті роки в західній пресі почали з'являтися відомості про те, що культова практика крішнаїзму дійсно може служити дієвим засобом лікування від алкоголізму та наркоманії. Заяви кришнаїтів про ефективність

духовної практики підтверджуються також висновками провідних психіатрів країн СНД. Кришнаїти разом з лікарями намагаються допомогти людині, яка хвора на наркоманію чи алкоголізм, повернути її до повноцінного життя та навчають допомагати іншим побороти недугу. В кришнаїзмі людина та її здоров'я виступають пріоритетними напрямками.

Свідки Ієгови звертаються за якісною медичною допомогою, але відмовляються від гемотрансфузії (переливання крові) слідуючи Біблійському велінню: «Утримуйтесь від крові». Історія вірування дозволяє зрозуміти підстави відмови від переливання крові. Наприклад, у 1935 році Суспільство Сторожової башти вчило, що вакцинація є прямим порушенням закону Бога Ієгови. Багато щирих Свідків Ієгови, особливо діти, померли, не приймаючи вакцинації. Через 20 років Суспільство визнало, що ця заборона не мала біблейської підстави і вакцинація була дозволена. Проте в той же самий час Суспільство почало вчити, що переливання крові є порушенням закону Бога Ієгови і з того часу, в результаті вчення померло багато Свідків Ієгови. Відмовляючись від переливання крові, Свідки Ієгови ставлять у небезпеку своє життя та унеможлиблює в деяких випадках надання ефективної та якісної медичної допомоги.

Позиція Церкви Адвентистів Сьомого дня: «Щоб мати здоров'я, ми повинні мати здорову кров, так як кров є носієм життя». Хворобою є такий стан здоров'я, при котрому природа намагається позбавитись наслідків порушення законів здоров'я. Тому при кожній хворобі необхідно знайти причину хвороби. Чисте повітря, сонячне світло, помірність в усьому, відпочинок, фізичні вправи, правильне харчування, вживання води і віра в силу Божу – все це справжні засоби лікування. Здоров'я є результатом слухняності відомим законам.

Аналіз діяльності обраних течій вірування дозволяє зробити висновок, що як у світській сфері життя, так і у релігійній здоров'я віруючої людини займає провідну позицію. Але мета діяльності кожної релігійної течії тим чи іншим засобом та за допомогою віри в силу Божу – допомога людині в усіх сферах її

життєдіяльності, включаючи досягнення найвищого можливого стану фізичного та психічного здоров'я.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави та права Кримського юридичного інституту Одеського державного університету внутрішніх справ – М. М. Гуренко – Вайцман.

*Савчук О. В.,
студентка 2 курсу 9 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Аналіз законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»»

Поняття «свобода совісті» полісемантичне, його сутність визначається залежно від предметного поля дослідження: права, політики, філософії, релігієзнавства, етики тощо. В юридичному аспекті свобода совісті розглядається як правовий інститут, тобто сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення свободи совісті.

Розглядаючи Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», а також проект Закону України «Про внесення змін до вищезазначеного закону України», який був запропонований народним депутатом України Москалем Г.Г., котрий спрямований «на обмеження протиправної діяльності релігійних культів, протидії проявам деструктивної діяльності релігійних організацій».

Аналіз запропонованого проекту, який проводило відділення релігієзнавства Інституту філософії НАНУ, дає підстави зробити наступні зауваження та пропозиції щодо його змісту.

Ціла низка норм, запропонованих у проекті Г. Г.Москаля, обмежує у порівнянні з існуючим Законом права та свободи віруючих, церков та релігійних організацій України, суперечить ст. 22 Конституції України, де зазначається, що «конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод».

У представленому проекті ознаки звуження обсягу існуючих у чинному законодавстві прав і свобод мають наступні положення, наприклад: релігійним організаціям забороняється проводити будь-які релігійні заходи, орендувати приміщення в навчальних закладах усіх форм власності (крім тих, що створені цими релігійними організаціями); релігійні організації не мають права здійснювати підприємницьку діяльність; збільшення термінів розгляду документів органами державної влади при реєстрації релігійної організації як юридичної особи; іноземні громадяни не мають права бути членами і входити до керівних органів (займати керівні посади) релігійних організацій, зареєстрованих в Україні та ін.

Відповідно до зазначених вище прикладів можна зробити висновок про те, що законопроект в запропонованій редакції матиме негативні наслідки для всієї релігійної спільноти країни, зокрема до нерелігійних утворень, свободи їх буття. Деякі запропоновані депутатом норми входять у суперечність з вимогами міжнародних правових документів, зокрема «Декларації із ліквідації всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань», «Європейської конвенції з прав людини» та цілого ряду рекомендацій ОБСЄ та ПАРЄ з питань свободи релігії, передовсім «Рекомендації ПАРЄ № 1556» 2002 року та «Рекомендації за результатами Віденської зустрічі ОБСЄ» липня 2003 року.

Науковий керівник: канд. філос. наук, доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого – Качурова С. В.

*Садовська О. В.,
студентка 2 курсу ІV факультету
Національної юридичної академії України
імені Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Правове регулювання релігійного життя в історії України

Релігія завжди була важливою складовою суспільного життя. Її здатність формувати моральні погляди, втілювати віру і надію, вести за собою народні маси зумовлювала неоднозначне ставлення до неї окремих соціальних груп і держав в історії. В Україні це знайшло яскраве відображення у регламентуванні релігійних питань правом. Оскільки юридична наука зазначає, що правове регулювання – це процес дії за допомогою правових норм та інших юридичних засобів на поведінку людей для упорядкування, охорони та розвитку суспільних відносин, то основним завданням даної роботи є прагнення простежити еволюцію правового регулювання у сфері релігійного життя з метою зрозуміти особливості взаємодії між державою і релігією на різних етапах історії України на шляху до закріплення свободи світогляду та віросповідання і взаємовідокремлення держави і церкви.

Так, у період Київської Русі, особливо після хрещення 988 р., князі використовували релігію для упорядкування суспільних відносин на основі виховання страху перед Богом. Зокрема у вступі до «Руської правди» Я. Мудрого, зазначено: «Судіть із страхом Божим, бо від Бога вам владу дано і сила ваша від Всевишнього. І говорить Бог: кому мало дано, з того менше спитають, а кому багато з того багато спитають...». На цьому етапі фактично утворюється офіційна церковна держава у світській. Так, Устав Святого князя Володимира і Статут князя Ярослава про церковні суди, які наділяли церкву такими правами: відправлення судової процедури з питань порушення норм моралі та звичаїв у родинному житті: «Те все суды церкви даны суть. Князю,

боярам и судьям их в ты суды нельзя вступаться». Після монголо-татарської навали церква не мала таких рівноправних відносин з державою.

Коли українські землі увійшли до складу Речі Посполитої, ставлення держави до православ'я зводилося до жорстких утисків на користь польського католицизму. Даремно говорити про свободу віросповідання на хвилі всеохоплюючої полонізації. В цей період питання релігії стає однією з причин національно-визвольної боротьби. З приводу утисків у Березневих статтях зазначалось, що московський цар приймає під свій захист українців: «тому що пани рада і вся Річ Посполита на православну віру християнську і на святі Божі церкви повстали і хочуть їх викоренити...». Важливою складовою впливу на народ і протистояння державному гніту стають праобрази сучасних релігійних організацій – церковні братства, які вже мають власні статuti. Так, Митрополит П Могила заповідав братчикам: «вести життя чисте і без пороку, щиро виховувати братолюбіє, чим прославляти Господа».

Після Переяславської ради церква знову відновлює свої важелі впливу на державу. За Гадяцькою угодою 1657 р. Православну Церкву пропонувалось зрівняти з римо-католицькою. Її митрополити від тепер «засідати мають у сенаті, якоже засідають ясновелебні їх милість духовні Римські». Важливим зрушенням у правовому становищі православ'я стало визнання цієї релігії державною за Конституцією П.Орлика 1710 р.

У період з 1917 по 1919 рр., з метою отримати підтримку народних мас, послідовно змінюючи один одного при владі Центральна Рада, гетьман П.Скоропадський, Директорія надають громадянам рівні права віросповідання і ставлення до релігії. (Конституція 1918 р ЦР, «Закон про тимчасовий державний устрій України» 1918 р. п. 9 ст. 10 «Про віру», «Основний державний закон УНР» Арт. 12).

В більшовицькій державі проведення ідеологізації суспільства перетворила релігію на одного з провідних ворогів держави. Відбувається наступ тоталітаризму на церкву. Декретом Тимчасового робітничо-селянського уряду від 22 січня 1919 р. й постановами НКО України у навчальних закладах

заборонялося викладання Закону Божого та інших віровчень, а також відправлення релігійних обрядів. Церква була позбавлена всього майна. Новою Конституцією УСРР 1929 р. заборонялася релігійна пропаганда, складовий елемент свободи совісті.

У період фашистської окупації поступово церква перетворюється на потужний важіль маніпуляції думкою народу в руках німців. Зокрема в радянському розвідзведенні на літо 1942 року зафіксовано: «Бажаючи використати їх у своїх цілях німецькі окупанти створили кілька тисяч церковних організацій».

У післявоєнний період необхідність чергової ідеологізації зумовлює посилення репресій проти церкви, яка стає об'єктом державного тиску. Так, згідно з постановою «Про посилення контролю за виконанням законодавства про культури» 1961 р. скорочується чисельність монастирів та церковних громад.

Ліквідація культу особи Сталіна, посилення опозиційного руху зумовили становлення на шлях демократизації суспільного і державного життя. Так, Конституція УРСР 1978 р., хоча лише формально, але в ст. 50 закріплює відокремлення церкви від держави, право особистості на свободу совісті. Наступним етапом регулювання релігійного життя в сучасній Україні стало приведення правової бази у відповідність до міжнародних вимог. Так, ст. 35 Конституції України закріпила свободу совісті і віросповідання, відокремленість церкви і релігійних організацій від держави, визначила, що жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04. 1991 р. встановлено основні принципи організації і діяльності релігійних організацій, рівність всіх громадян незалежно від їх віросповідання.

Таким чином, на основі правового регулювання релігійного життя ми можемо спостерігати поступову еволюцію взаємовідносин держави і релігії: починаючи від цілковитого верховенства церкви до претворення української церкви на об'єкт державного гніту і закінчуючи законодавчим закріпленням свободи віросповідання і відокремлення церкви від держави. Простежуючи цей

процес, можна з впевненістю сказати, що шлях до встановлення релігійних свобод і взаємовідокремлення держави і церкви був довготривалим і складним, але його результати стали дійсно вагомим досягненням української держави.

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого Барабаш О. В., доцент кафедри історії держави і права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого Скуратович І. М.

*Седых Д. А.,
студентка 2 курсу, ИПКОПУ
Национальной юридической академии Украины
им. Ярослава Мудрого (г. Харьков)*

Государственно-церковные отношения советского периода: периодизация и содержание

В 2003 г. руководитель Центра истории религии и церкви в Институте российской истории РАН д. ист. н. О. Ю. Васильева предложила выделить 6 периодов государственно-церковных отношений в СССР. I. 1917-1929 гг. В этот период государство характеризуется как секулярное, при котором Церковь отделяется от него, ее собственность национализируется, школа отделяется от Церкви и граждане получают право свободы совести. Юридически это положение было оформлено Декретом от 23 января 1918 г. «Об отделении церкви от государства и школы от церкви». Смысл большинства положений Декрета как законодательного акта был перечёркнут Постановлением ВЦИК и СНК РСФСР от 8 апреля 1929 г. «О религиозных объединениях», которым начался II период: 1929-1943 гг. Все предписания Постановления были направлены на разобщение верующих и церковной жизни, а также взятию под

контроль власти религиозных действий. III. 1943-1953. Год 1943-й является той точкой отсчета, когда переход к возрождению церковной жизни в стране осуществляется под строгим государственным контролем. Восстановление церковной жизни проходило стремительно. 4 сентября 1943 – встреча И. Сталина с митрополитом Сергием (Страгородским), Алексием (Симанским), Николаем (Ярушевичем) в Кремле. 8 сентября 1943 г. – начало работы Собора русских епископов (16 из 19 человек были доставлены из лагерей и ссылок). Состоялось избрание митрополита Сергия Патриархом Московским и всея Руси. 14 сентября 1943 г. СНК СССР утвердил создание Совета по делам Русской Православной Церкви, возложив на него задачу осуществления связи между правительством и Московской Патриархией. В сентябре 1943 г. возобновилось издание «Журнала Московской Патриархии»; 28 ноября 1943 г. Совнарком разрешил открытие в Москве богословского института и пастырских курсов (в 1946 г. преобразованы в духовную академию и семинарию). С февраля 1944 г. начинается передача храмов Церкви. Укрепив Церковь, государство приступает к вовлечению ее во внешнеполитическую деятельность. IV период – 1953-1958 гг. – начинается с Постановления ЦК КПСС 7 июля 1954 г. «О крупных недостатках в научно-атеистической пропаганде и мерах ее улучшения». В этом документе фактически пересматривалась и осуждалась как «примиренческая» прежняя политика в церковном вопросе. Предлагалось вернуться к довоенным отношениям с Церковью и вновь начать «наступление на религиозные пережитки». V период государственно-церковных отношений – 1958-1964 гг. Советское руководство в кратчайшие сроки спешило угасить религиозную жизнь в стране. Это было вызвано желанием в кратчайшие сроки построить в СССР коммунизм. Если говорить о VI периоде – 1965-1991 гг., – то он неразрывно по внутреннему содержанию связан с V. В августе 1970 г. в Отдел пропаганды ЦК КПСС из Совета по делам религий пришла справка, подписанная заместителем В. Куроедова В. Фуровым. Ее полное название «Об итогах перестройки церковного управления и работе по усилению контроля за деятельностью религиозных объединений». Начиналась она словами

«Перестройка церковного управления – целый комплекс мероприятий, проведенных в русской православной церкви и других конфессиях в 1961 г. и последующее время в интересах Советского государства...». Сама реформа была принята секретным Постановлением Совмина 16 января 1961 г. «Об усилении контроля за деятельностью церкви». Этот документ отменил все законодательные акты, принятые в годы Великой Отечественной войны и первое послевоенное время. В нем были намечены основные направления государственно-церковной политики на грядущие десятилетия: 1) отстранение духовенства от административных, финансово-хозяйственных дел в религиозных объединениях; 2) восстановление прав управления религиозными объединениями органами, выбранными из числа самих верующих; 3) перекрытие всех каналов благотворительной деятельности церкви и т. п. Весной 1985 г. М. С. Горбачев встретился в Кремле с иерархами Русской Церкви. Этот правильный тактический ход стал одним из первых шагов на пути оживления духовной жизни общества. Хотя еще в конце апреля 1988 г. власть не давала согласие на объявление юбилейных торжеств и открытие Поместного Собора, но они все же состоялись. И с 1988 г. Церковь получила возможность расширения своей деятельности в различных сферах: просветительской, издательской, миссионерской, благотворительной.

Что же касается независимой Украины, то считаю, в ней тоже можно выделить периоды: 1) 1988-1991 гг.; 2) 1991-2004 гг.; 3) 2004-2010 гг.; 4) с 2010 года. Несмотря на то, что Украина обрела независимость с 1991 г., считаю, было бы корректным I период ее государственно-церковных отношений начать именно с 1988 г., поскольку сменился вектор религиозной политики и церковь смогла расширить свою деятельность. Логичным завершением этого периода стало принятие Закона «Про свободу совести и религиозные организации» от 23 апреля 1991 года. II этап характеризуется внутренними церковными противоречиями. Самое значительное – это отделение УПЦ – КП, во главе которой стал митрополит Филарет, от УПЦ – МП. Причем государство поддерживало этот раскол – 16 июня 1992 г. Президиум Верховного Совета

Украины «не признал правомерным Харьковский собор УПЦ», на котором митрополит Филарет был смещен с поста Предстоятеля УПЦ. III этап связан с идеей «Поместной церкви», которую, будучи Президентом, выдвинул В. Ющенко, подчеркнув, что без единой поместной церкви трудно говорить о единстве нации. На что патриарх Московский и всея Руси Кирилл ответил так: «Эта церковь, господин Президент, существует, есть поместная церковь в Украине. К пастве этой церкви принадлежат все крещенные православные люди в Украине вне зависимости от их политических убеждений». Последний этап, который я предложила бы выделить, связан с «оттепелью» отношений государства к УПЦ – МП. Это подтверждают визиты патриарха Московского и всея Руси Кирилла на Украину. Первый – 24 февраля, чтобы благословить Виктора Януковича на президентство. Затем с 20 по 28 июля 2010 г., а накануне патриарх Кирилл встретился в Крыму с президентом В. Януковичем и наградил его высшим орденом Русской православной церкви – Владимира первой степени – за помощь в укреплении православия на Украине.

*Научный руководитель – к. филос. наук, доцент кафедры логики НЮАУ
имени Ярослава Мудрого Е. П. Невельская – Гордеева*

*Стеценко В. В.,
студент 3-го курсу 2 групи
Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури
Національної юридичної академії України
Ім. Ярослава Мудрого*

Особливості ісламської концепції прав людини

Процеси глобалізації, які відбуваються у світі, призводять до формування значних соціальних спільнот мусульман в багатьох країнах Європи. За різними

оцінками на початок ХХІ ст. у Франції мешкало близько 6 млн. мусульман, у Германії – 3 млн., Великої Британії – 2 млн., Італії – 1 млн. тощо. Через ці процеси культурного змішування виникають зіткнення досить різних соціальних норм, яких дотримується традиційна більшість мешканців європейських країн та представників мусульманських громад. Тому дослідження різних аспектів мусульманського права, зокрема ісламської концепції прав людини, її відмінність від концепції, прийнятої в західних країнах є актуальним науковим завданням.

У вітчизняній науці права людини визначаються як певні правові можливості, які необхідні для існування і розвитку особи, визнаються невід’ємними, є загальними і рівними для кожного, мають забезпечуватися і захищатися державою в обсязі міжнародних стандартів. До основних ознак прав і свобод людини належать наступні.

1) Права людини – це її правові можливості як індивіда. Права і свободи людини окреслюють певну сферу самостійних можливостей індивіда у взаємовідносинах з іншими людьми, суспільством та державою. Вони забезпечують реалізацію найрізноманітніших індивідуальних потреб людини – економічних, політичних, особистих тощо.

2) Права і свободи людини визнаються як «природні». Права визначаються природними тому, що вони не повинні залежати від держави, а пов’язуються лише з фактом народження та існування людини.

3) Права і свободи людини є невід’ємними. Якщо держава не дарує права людині, відповідно вона не може їх відібрати. Право на життя, право на повагу до гідності людини, право на свободу та особисту недоторканість, є невід’ємними, оскільки становлять складову частину особистості, є правовим надбанням людини, та є необхідними для її нормального існування та розвитку. Відповідно до цієї концепції, наприклад держави, що входять до Ради Європи, визнали неможливим застосування смертної кари, як виду покарання.

4) Права людини мають бути загальними і рівними для кожного. Рівність, як ознака прав людини, – це реальна, фактична однаковість соціальних

можливостей індивіда у використанні прав та свобод людини й у належному виконанні соціальних обов'язків. Їх обсяг не може залежати від раси, статі, національності, релігії, майнового стану та інших ознак.

5) Права людини повинні визнаватися і гарантуватися державою в обсязі міжнародних стандартів. Міжнародні стандарти у сфері прав людини закріплені в деклараціях та міжнародно-правових угодах, які приймаються, перш за все на рівні Організації об'єднаних націй. До них належать – Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та інші.

6) Внаслідок розвитку суспільних відносин права та свободи людини, закріплені у нормативних актах, не є вичерпними. Гуманістичний напрямок невичерпності прав та свобод свідчить про можливість розширення прав та свобод, виникнення та визнання нових прав людини. Обов'язки людини і громадянина, навпаки, вичерпно визначаються у чинному законодавстві. Таким чином, важливою рисою є кількісне домінування прав і свобод над обов'язками.

Переходячи до особливостей ісламської концепції прав та свобод людини, потрібно зазначити, що іслам розглядає права людини не як права індивіда, а як права ісламської громади (умми) в цілому. Індивідуальні права є похідними та залежними від прав колективу.

Особливістю ісламської концепції є те, що джерелом прав людини є воля Аллаха, закріплена у мусульманському праві, а не абстрактне природне право. Ця воля формується на основі недоступної для свідомості людини істини, а тому не може піддаватися критиці.

Нормами класичного мусульманського права передбачається можливість позбавлення людини прав і свобод. Так наприклад, відповідно до шаріату визнається та застосовується такий вид покарання, як смертна кара. Потрібно відзначити, що призначається вона не лише за такі найтяжчі злочини, як вбивство, а й за діяння, які взагалі у західних країнах не вважаються злочинами – за подружню зраду, віровідступництво, чаклунство.

Мусульмансько-правова теорія не визнає принципу формальної рівності прав людини. Вона наділяє людину різним правовим статусом – правами й обов'язками залежно від належності до певної групи, виділеної за різними критеріями – статевим, національним, релігійним або соціальним.

Звертаємо увагу на те, що більшість країн, які сповідують іслам, визнають міжнародно-правовими стандартами не універсальні документи з прав людини, а договори регіонального характеру, що узгоджуються з ісламом. Серед них: Загальна ісламська декларація прав людини 1982р., Каїрська декларація по правам людини в ісламі 1990 р., Арабська хартія прав людини 1994 р.

Мусульманське право складається переважно з обов'язків людини і санкцій за їх порушення. Ці обов'язки наказують мусульманинові здійснювати певні пристойні з погляду ісламу дії та утримуватися від непорядних. Наприклад, Коран наказує, щоб мусульманин співчував безпомічним і слабким, чесно вів торговельні справи, не підкупував суддю, не займався лихварством і не грав в азартні ігри. Мусульманське право передбачає за порушення багатьох норм жорстокі покарання – страту, покалічення, биття ціпками. Питання суб'єктивних прав індивіда не знайшло широкого закріплення в шаріаті, хоча окремі вчені, зокрема Р. Давід, зазначає, що в ньому відведено місце і для поняття прав. Це досягається, з одного боку, визнанням певних меж обов'язків (Бог покладає на кожну людину те, що вона спроможна нести), а з іншого – уточненням обсягу прав, визнаних за індивідами.

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, начальник управління і координації
правових досліджень НАПрН України – Д. В. Лук'янов*

Федорчук М. В.
студентка 2 курсу 4 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)

Досвід викладення релігієзнавства в школах Великобританії

Вивчення досвіду європейських країн, зокрема Великобританії, щодо викладення релігієзнавства в загальноосвітніх школах є доцільним, так як наразі постало питання про введення вище названої дисципліни до розкладу школярів України. Цей факт і зумовлює актуальність данної роботи.

Досвіджуючи дану тему я ставила наступні завдання: розглянути особливості викладення релігієзнавства в Великобританії та виявити позитивні і негативні сторони організації навчально-виховного процесу щодо вивчення даного курсу з метою запозичення цінного досвіду.

Релігієзнавство – офіційний предмет в Великій Британії, який має вивчатися в усіх школах. Вимоги уряду до вивчення релігії були викладені в Акті про освітню реформу 1988 року та затверджені Актом про освіту 1996 і 1998 років. Соціолог Браян Вілсон стверджує, що з часу відділення школи від церкви світські школи не тільки замінили церковні, але й зменшили значення релігії як такої. Вона має низький статус як шкільний предмет, і часто вважається лише додатком до інших предметів при здачі іспитів. Також відомо, що в багатьох школах час призначений для релігійного матеріалу нерідко використовують для розмов про проблеми сьогодення.

Те, що вивчають про релігію в школах, не має значного впливу на учнів. Дослідження показують, що більшість дітей в Британії, як і дорослих, не володіє навіть базовими знаннями з християнства. Велика кількість людей не можуть назвати більше чотирьох заповідей.

Незважаючи на деякі загальні покращення та чудове навчання, в цілому стандарти не достатньо високі та існує значне відхилення від якості

викладання. Досягнення учнів у вивченні релігієзнавства покращилися за останні п'ять років, але залишаються дуже нелогічними та неоднозначними. В той же час, знаходять і позитивні сторони вивчення релігії, так як вважається, що учні оволодівають вмінням брати до уваги проблеми суспільної єдності та багатоманітності, а також питання розуміння релігії. Вона також робить вагомий внесок в академічний прогрес учнів та їх розвиток як особистостей. Це одна з причин, чому поступово спостерігається покращення ставлення учнів до релігієзнавства. Старшокласники особливо вірять в те, що саме такий предмет, як релігієзнавство, забезпечує можливість зрозуміти, що відбувається навколо та навчає поважати різні точки зору та вірування.

В Британії суспільна єдність дуже важлива, і знайомство з релігійними напрямками допомагають зменшити рівень насильства між представниками різних релігій. Навчальний процес організований таким чином, що учні вважають релігієзнавство одним з найлегших предметів. Але признають і той факт, що нерелігійні теми залишаються найцікавішими для обговорення на уроках релігієзнавства.

Деякі батьки звільняють своїх дітей від релігійної освіти, будучи цілковитими атеїстами, і не хочуть, щоб їхнім дітям нав'язували «непотрібні» вчення. Інші батьки, які являються представниками певної релігії, виступають проти знайомства дітей з конкуруючими віруваннями. Більшість соціологів вважають, що релігія повинна зайняти почесне місце серед важливих шкільних предметів. І якщо вона буде в розкладі, кожен учень повинен відвідувати її регулярно, не маючи права на звільнення. Віра повинна обговорюватися у інших гуманітарних науках, а також доцільним буде вивчення історії релігії. Якщо вважається, що вивчення кривавих війн не має поганого впливу на школярів, то чому не знайомитися з релігійними жахами «темних періодів». Головною метою вивчення такого шкільного предмету як релігієзнавство є послаблення конфлікту в суспільстві. Але потрібно враховувати те, що проблеми збільшуються, коли освітня програма оснований тільки на одному з релігійних напрямів, або викладач занадто релігійна людина і не може

об'єктивно викладати матеріал. В ідеалі в Британії викладач релігії є лібералом, або людиною, яка не має певних вірувань і здатна критично підійти та охарактеризувати кожне вчення. Це потрібно, щоб уникнути необ'єктивності та упередженості.

Таким чином, розглянувши організацію викладення релігієзнавства в Великобританії, можна дійти висновку, що воно є невід'ємною складовою виховання особистості, але потребує подальшого вдосконалення, щоб зайняти гідне місце в освітній системі.

Я вважаю, що потрібно вивчити досвід інших європейських країн, щоб отримати ширший спектр інформації про викладення релігієзнавства в середніх закладах освіти та врахувати переваги і недоліки даного навчального курсу при його впровадженні в освітню систему України.

Соціологічне опитування	Так	Ні
Релігія як шкільний предмет не є цікавою	53%	29%
Релігіє допомагає визначити принципи життя	14%	60%
Релігія допомагає вести краще життя	9%	68%
Вчення Біблії є нецікавим	63%	16%
Уроки релігії допомагають повірити в Бога	11%	68%
Подобається вивчати релігію в школі	10%	67%

(Національне опитування 2009 р., Велика Британія)

Науковий керівник: доцент кафедри логіки Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого – Барабаш О. В.

*Чайковська А. В.,
студентка 2 курсу 4 факультету 2 групи
Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

**Злочинність та особливості конфесійної структури України:
взаємозв'язок, динаміка, структура**

Подальша демократизація суспільного життя, на жаль, супроводжується таким негативним явищем, як злочинність. В якості одного з факторів, який може впливати на рівень злочинності, необхідно виділити становлення конфесійної структури. На мою думку, актуальним можна вважати питання про взаємозв'язок розвитку релігійних конфесій з рівнем злочинності в Україні. Мета даного дослідження полягає у виявленні певних закономірностей при порівнянні конфесійної структури та рівня злочинності, які могли б сприяти становленню правопорядку та законності в Україні. Актуальність даного дослідження полягає у тому, що важливим постає питання щодо пошуків методів зниження рівня злочинності, яка особливо впливає руйнівним чином на стан правопорядку та законності. Таким чином, можна розглядати дослідження взаємозв'язку конфесійної структури та рівня злочинності, як пошук методів, які б могли позитивно впливати на стан законності і правопорядку.

З встановленням незалежної України виявляється тенденція щодо зростання кількості релігійних і церковних організацій, консолідації релігійних громад і швидкого зростання їхньої чисельності. По роках офіційна статистика Державного Комітету України у справах релігії фіксує такі зміни кількості релігійних організацій на початок відповідного року: 1999 – 21843, 2000 – 23543, 2001 – 25405, 2002 – 27072, 2003 – 28387, 2004 – 29785, 2005 – 30805, 2006 - 32186, 2007 – 33063, 2008 – 33841, 2009 – 34465. Збільшувалася не лише цифра кількості релігійних організацій, а й кількість державою офіційно зареєстрованих релігійних течій, церков, спільнот. Це є загальна інформація

про релігійну мережу України на початок 2009 року. Але вона по-своєму виявляється в кожному регіоні України, по-різному розміщені на теренах країни своїми організаціями різні конфесії, релігійні течії та церкви.

Важливо зауважити, що такий розвиток релігійної мережі України не можна трактувати однозначно, оскільки важливими є принципи, функції, компетенція, структура, основи, форми і методи діяльності організацій, які представляють релігійну мережу України. Позитивний вплив на становлення України як демократичної і соціальної держави можуть мати тільки релігійні і церковні організації, які діють згідно з чинним законодавством України.

Важливим в аспекті визначення взаємозв'язку між конфесійною структурою та рівнем злочинності є розгляд питання про стан злочинності в Україні. Як свідчить статистика, злочинність в Україні набула значного поширення. В умовах економічної кризи, нерівномірності суспільного розвитку, різкого спаду рівня життя, наявності прогалин у законодавстві та інших негативних чинників збільшується кількість осіб, які схильні до скоєння злочинів. Якщо у 2008 р. цей показник дорівнював 384424, то у 2009 р. – 434678 (+13,1%). Зростання числа зареєстрованих злочинів відбулося в усіх регіонах України. Найбільш значним воно було у м. Києві, Кіровоградській, Чернігівській, Дніпропетровській та Рівненській областях – від 36,6% до 20,3%. Основними завданнями у сфері протидії злочинності можна вважати такі, як формування і реалізацію скоординованої, послідовної державної політики, спрямованої на максимальну реальну декриміналізацію, приведення законодавчої бази у відповідність із міжнародними стандартами, прийняття довгострокових державних програм, створення відповідних інституцій, належне наукове супроводження цих процесів та інші заходи.

Проаналізувавши рівень злочинності в Україні та порівнявши з рівнем розвитку конфесійної структури в різних областях за 2009 рік, можна зробити такі висновки:

– в областях України з високим рівнем розвитку конфесійної структури (Тернопільська (1.58%), Волинська(1.4%), Закарпатська(1.34%), Хмельницька

(1.32%), Рівненська (1.26%)) простежується низькій, відносно по областях України, рівень злочинності. Так, в Закарпатській, Рівненській, Тернопільській за 2009 рік встановлено одні з найнижчих показників по Україні, відповідно – 4,5%, 6,05%, 4,73%. У Волинській та Хмельницькій областях рівень злочинності дорівнює 7,47 % та 6.82% відповідно, які теж становлять відносно невисокий рівень злочинності;

– в областях України з низьким рівнем розвитку конфесійної структури (Донецька (0.35%), Дніпропетровська (0.34%), Луганська (0.32%), в місті Севастополі (0.30%) та в місті Києві (0.36%)) простежується високий, відносно по областях України, рівень злочинності. Так, в містах Києві та Севастополі, в областях Луганській, Дніпропетровській та Донецькій було встановлено найбільші показники злочинності по Україні за 2009 рік, вони становлять, відповідно, 12.59%, 13.56%, 12.58%, 12.03%, 11.79%.

За таких умов, можна зробити висновок про те, що між рівнем розвитку конфесійної структури та рівнем злочинності існує певний зв'язок: чим більш розвинена конфесійна структура в області, тим менше рівень злочинності на даній території. Таким чином, дана проблема потребує більш детального дослідження з урахуванням особливостей саме релігійних організацій та більш повного висвітлення для досягнення поставленої мети дослідження.

Розвиток і становлення релігійних засад в суспільстві може певним чином впливати на зменшення рівня злочинності. Слідуючи закріпленим Конституцією і Законом про свободу совісті й релігійні організації і визнаними міжнародною спільнотою принципам демократизму релігійної сфери життя, Україна і в наступному буде залишатися поліконфесійною країною.

Науковий керівник: канд. філос. наук, доцент кафедри логіки Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого - Барабаш О. В.

*Чумакова Т.К.,
Студентка 2 курсу 3 факультету
Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (м. Харків)*

Державний контроль за діяльністю релігійних організацій.

Проблеми і перспективи вдосконалення

Останнім часом спостерігається тенденція до зростання кількості релігійних організацій. Відповідно до інформаційного звіту Державного комітету України у справах національностей та релігій «Про стан і тенденції розвитку релігійної ситуації та державно-конфесійних відносин в Україні за 2009 рік», Релігійна мережа в Україні станом на 1.01.2010 р. представлена 55 віросповідними напрямками, в межах яких діє 35184 релігійних організацій (на 719 більше проти минулого року), в тому числі 33773 релігійних громад, 85 центрів та 265 управлінь, 439 монастирів, 347 місій, 76 братств, 199 духовних навчальних закладів, 12758 недільних шкіл.

За звітний період зафіксовано 19 випадків порушення чинного законодавства про свободу совісті та релігійні організації. Суб'єктами правопорушень виступали представники релігійних організацій та іноземні місіонери. Зазначені правопорушення мали місце у Вінницькій, Тернопільській, Харківській, Львівській та Чернігівській областях.

Хоча порівняно з попередніми роками наявна тенденція до зниження кількості правопорушень у цій сфері, проблема контролю за діяльністю релігійних організацій стоїть досить гостро. До того ж не слід забувати про стрімкий ріст кількості релігійних організацій.

Контроль за діяльністю релігійних організацій проводиться у двох напрямках: 1). Діяльність державних органів, що здійснюють контроль за додержанням законодавства України про свободу совісті та релігійні

організації; 2). Вдосконалення законодавства з метою більш ефективної діяльності органів державної влади.

Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» (відповідно до ст. 35 Конституції України) встановлює, що усі релігії, віросповідання та релігійні організації є рівними перед законом, не допускається встановлення якихось переваг або обмежень однієї релігії, віросповідання чи релігійної організації щодо інших. Держава не втручається в законну діяльність церкви та релігійних організацій. Здійснення свободи сповідання релігії або переконання підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для охорони громадської безпеки та порядку, здоров'я і моралі, а також інших прав і свобод громадян.

Державний контроль за додержанням законодавства України про свободу совісті та релігійні організації здійснюють місцеві Ради, а також центральний державний орган у справах релігій – Державний комітет України у справах релігій (Держкомрелігій), який є органом спеціальної компетенції в галузі свободи совісті (стаття 29, 30 ЗУ «Про свободу совісті та релігійні організації»).

До того ж, наприклад, режим законності та правопорядку під час проведення релігійних обрядів та церемоній підтримується як їх учасниками, так і органами внутрішніх справ (міліції). Органи внутрішніх справ, виконуючи покладені на них завдання, забезпечують особисту безпеку громадян, захист їх прав і законних інтересів. Згідно з Законом України «Про міліцію» міліція виконує свої завдання відповідно до законів, поважає гідність особи, виявляє до неї гуманне відношення, захищає права особи незалежно від соціального походження, расової та національної приналежності, громадянства, віку, мови та освіти, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань.

Що стосується питання вдосконалення законодавства, то дійсно, існує нагальна потреба більш детального регулювання положень діючого законодавства. Так можливе внесення доповнень до Закону «Про свободу совісті та релігійні організації» щодо:

- Організації органів управління релігійної організації, їх компетенції та порядку прийняття ними рішень.

- Порядку вступу до релігійної організації та виходу з неї.

- Процедури реєстрації релігійних організацій.

- Організаційно-правових форм, в яких можуть створюватися релігійні організації.

- Порядку заснування місцевих та всеукраїнських релігійних об'єднань, представництв закордонних релігійних об'єднань та центрів.

- Задоволення релігійних потреб військовослужбовців.

- Державне закріплення компетенції центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо контролю за виконанням та дотриманням законодавства про свободу совісті, світогляду, віросповідання та релігійні організації.

Слід зазначити, що 26 травня 2009 року під головуванням голови Держкомнацрелігій Юрія Решетнікова відбулось засідання Робочої групи при Державному комітеті України у справах національностей і релігій з розробки нової редакції Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації». Ця зустріч фахівців, експертів та представників конфесій мала на меті максимально вдосконалити текст законопроекту. Цей законопроект ще не було прийнято.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що хоча в Україні існують порушення законодавства про свободу совісті та релігійні організації, ведеться активна робота з метою ефективного подолання цих правопорушень. Звісно що тягар відповідальності за належне виконання законодавства лежить на органах виконавчої влади і насамперед залежить від їх сумлінного виконання своїх обов'язків. Але й не слід применшувати роль законодавця в цій сфері.

Науковий керівник: канд. філос. наук, доцент кафедри логіки Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого – Барабаш О. В.

*Шевчук В. М.,
старший викладач
Одеський національний університет
ім. І. І. Мечникова (м. Одеса)*

Догматично-православні підстави встановлення юридичної відповідальності за нетрадиційні статеві зносини

Відродження духовних цінностей українського народу, утвердження духовно здорової сім'ї та створення умов для консолідації суспільства на основі національної системи духовних цінностей є одним із пріоритетних напрямків внутрішньо-української державної політики.

Досягнення законодавчо окреслених духовних цілей повинно відбуватися як в контексті позитивного розуміння морально-етичних основ, так і в контексті розуміння поняття бездуховності, її ознак та форм відображення в ідеях, почуттях та діяльності.

Одним із проявів такої бездуховності слід визнати ідею популяризації серед громадянського суспільства нашої держави процесів створення окремої релігії лесбіянок, гомосексуалістів, бісексуалів та трансгендерів (надалі – ЛГБТ).

Публічну діяльність ЛГБТ можна також розглядати і як одну із форм пропагування нетрадиційних статевих зносин, що саме по собі завдає істотної шкоди духовності суспільства і окремих громадян.

У зв'язку з цим, необхідно більш чітко сформулювати законодавчу позицію із цього питання, взявши за основу догмати і канони православного віровчення як історичні духовно-утворюючі засади нашої державності.

Нетрадиційні статеві зносини відповідно до православного віровчення визнаються гріхом, і, зокрема, одним із різновидів гріха блуда (1 Кор. 6:18).

У співвідношенні із поняттям «злочин» гріх можна розглядати як самочинне порушення особою писаного, природного або євангельського закону

даного Богом і Творцем, вчинене через диявольське (бісовське) навіювання та вільну волю людини.

Проте, гріховні діяння ЛГБТ своєю основою першопричиною мають інше: суєтність ума і спотворення неосмислених сердечних почуттів. За своєю природою людина повинна пізнавати невидиму Силу і Божество Творця через видимі творіння: як то природа, всесвіт, людина тощо. Нехтуючи таким пізнанням, людина поступово укорінювалася в своєму безчесті і всілякою своєю неправдою почала придушувати істину. Саме за ці дії вона була залишена Творцем у власному безчесті і непотребстві (Римл. 1:18 – 27).

Так, святий Іоанн Златоуст зазначає, що безчесні всі страсті, але особливо безчесна безумна любов до чоловіків, тому що душа страждає і принижується в цих гріхах більше, ніж тіло у хворобах. Так само він зазначає і щодо жінок, підкреслюючи, що вони дійшли до цього не від того, що були позбавлені природного способу соїтія, а вдалися до такого незвичайного неістовства тому, що не могли задовольнити своє похотіння, тим самим змінивши свою природню подобу, як і чоловіки облишили природню подобу жіночої статі.

Покарання за вчинення такого роду гріхів є одним із найтяжчих і полягає, згідно 7-го і 62-го правил святителя Василя Великого, у покладенні належної епітімії покаяння строком на 15 років, а згідно 3-го правила святителя Григорія Нісського – на 18 років, лише за умови добровільного розкаяння у вчиненому. У всіх інших випадках оскверненні від мужолозтва, тобто той, що вчиняє акт мужолозтва, і той, що добровільно потерпає від цієї дії, повинні бути покарані мечем, тобто передані на смертну кару. Єдиним виключенням із цього правила становить малолітство потерпілої особи, тобто вік потерпілої особи повинен бути меншим за 12 років: саме тому його малолітство звільняє його від такого покарання.

Все це свідчить про необхідність встановлення законодавчого обмеження в діяльності представників ЛГБТ співтовариств з метою захисту духовного розвитку української нації і окремих громадян.

У зв'язку з вищевикладеним представляється можливим запропонувати внести зміни і доповнення до законодавства України про захист суспільної моралі в частині заборони публічної діяльності і пропагування ідей ЛГБТ співтовариств; наприклад, у Кримінальному кодексі України передбачити відповідальність за добровільні статеві зносини вчинені представниками ЛГБТ співтовариств; у Кримінально-виконавчому кодексі України передбачити створення ЛГБТ-колоній-поселень середнього рівня безпеки, запровадивши в якості основного заходу перевиховання важку фізичну ручну працю.

*Науковий керівник: доктор юридичних наук, доктор теології, професор
Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, член-кореспондент
Національної академії Правових наук України – Стрельцов Є. Л.*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Алімов З. А. Правове регулювання державою релігійного життя в Україні	5
Ващенко А. В. Тенденції вирішення питання дозволу фото- та відеозйомки у православних храмах України	8
Воронін І. О., Сличко В. В. Порівняльна характеристика канонів східних християнських церков та основних положень кримінального права України	10
Гильфанова А. Ш. Отказ от оказания медицинской помощи по религиозным убеждениям	13
Грибовський Б. О. Державна політика України щодо церкви й релігійних організацій	16
Давидова А. А. Сучасний стан ісламського фемінізму: сутність, методологія	19
Дашковська Н. К. Право на освіту в сфері релігії: напрямки реалізації	22
Діденко Р. Ф. Психологічно-правові аспекти сучасного релігійного життя в країнах пострадянського простору	24
Кузьменко М. О. Загудаев Е. А. Свобода совести и вероисповедания как правовой институт	28
Закоморна К. О. Конституційне гарантування свободи совісті як важлива складова розвитку духовно-культурних відносин в постсоціалістичних державах	30
Кабаченко М. О. Основні напрямки діяльності правоохоронних органів із захисту права громадян на свободу совісті	33
Кушнір Д. В. Правове регулювання релігійного життя в Україні. Шляхи вдосконалення	35
Лазар В. Ю. Сучасний стан православ'я в Україні в контексті державно-церковних відносин	37
Лозо Е. В. Экологические взгляды экуменистов	41
Луценко О. Є. Порівняльний аналіз норм КК України щодо відповідальності за злочини проти свободи віросповідання з нормами КК інших держав	45
Львова І. В. Позиция Ватикана по отношению к современным методам планирования семьи	47
Маковецкая С. И. Правовое регулирование христианского образования в Украине	49
Малишкіна Н. О. Порушення права особи на свободу віросповідання при реєстрації релігійних організацій в Україні	52
Малюта Я. В. Природа релігійних вірувань у праці Зігмунда Фрейда «Майбутнє однієї ілюзії»	55
Мастюгін Д. І. Феномен синтезу політики та релігії в сучасному українському суспільстві	57

Мерник А. М.	Релігійна організація як інституція громадянського суспільства	61
Мироненко В. В.	Угроза влияния антихристианской музыкальной индустрии на динамику «религиозных» преступлений в Украине	63
Мовчан В.	Юридичний аспект втілення християнських ідей правосуддя в судовій владі	67
Новак Н. І.	Кембріджський та Оксфордський університети як одні із провідних релігійних науково-дослідницьких центрів сучасності.....	70
Новикова А. А.	Протестантские организации в Украине. Пятидесятничество: от истории к современности	73
Очкур А. Н.	Анализ причин отзыва законопроекта «О внесении изменений и дополнений в Закон Украины «О свободе совести и религиозных организациях»»	76
Пачебула О. В.	Влияние ислама и исламофобии на современное право Франции	79
Петрушевська Я.В.	Біблія як джерело звичаєвого права в Україні	82
Пилявец И. А.	Проблема реализации права на религиозное образование в государственных общеобразовательных учреждениях	85
Плещу Т. А.	Секты и преступность	88
Помпа К. И.	Явление исламофобии в мире и в Украине	90
Прокоп'юк І. С.	Різноманітність впливу неорелігійних організацій на особистість: позитиви та загрози	94
Романова А. А.	Здоров'я людини через призму релігійних вчень	96
Савчук О. В.	Аналіз законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»»..	99
Садовська О. В.	Правове регулювання релігійного життя в історії України	101
Седых Д. А.	Государственно-церковные отношения советского периода: периодизация и содержание	104
Стеценко В. В.	Особливості ісламської концепції прав людини	107
Федорчук М. В.	Досвід викладення релігієзнавства в школах Великобританії	111
Чайковська А. В.	Злочинність та особливості конфесійної структури України: взаємозв'язок, динаміка, структура	114
Чумакова Т. К.	Державний контроль за діяльністю релігійних організацій. Проблеми і перспективи вдосконалення	117
Шевчук В. М.	Догматично-православні підстави встановлення юридичної відповідальності за нетрадиційні статеві зносини	120

Наукове видання

***Правове регулювання релігійного життя:
історія, сучасність, перспективи***

**Матеріали III міжнародного круглого столу
студентів, аспірантів і молодих вчених
Харків, 16 грудня 2010 року**

**Відповідальна за випуск: О. М. Юркевич
Комп'ютерна верстка: К. В. Абрамова**

Здано в набір 06.12.10. підписано до друку 07.12.10.
Формат 60x84 1/16. Друк офсет. Наклад 55 прим.

Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77.

Видавництво
ФОП Корецька Л. О.
61024, Харків, вул. Пушкінська, 63.

Тези друкуються мовою оригіналу і відображають позицію авторів.

Відповідальність за зміст тез несуть автори.